

Οργανισμός
Τοπικής
Αυτοδιοίκησης
Κοινωνική Πολιτική και
Κοινωνική
Επιχειρηματικότητα

Τμήμα Τοπικής
Αυτοδιοίκησης

Καλογεροπούλου Μαρία

Σχολή Διοίκησης και
Οικονομίας

AM: 2005048

Α.Τ.Ε.Ι. Καλαμάτας

Εισηγητής καθηγητής:
Παπακωνσταντινίδης
Λεωνίδας

Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης

Κοινωνική Πολιτική και Κοινωνική Επιχειρηματικότητα

Νοέμβριος 2012

Ευχαριστίες

Με την ολοκλήρωση της εργασίας μου θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά όλους εκείνους που με υπομονή και ανιδιοτέλεια μου παραστάθηκαν στην δύσκολη πορεία προς την ολοκλήρωση των σπουδών μου και την περάτωση αυτής εδώ της ερευνητικής προσπάθειας.

Θα ήθελα, αρχικά, να ευχαριστήσω τον εισηγητή του θέματος της εργασίας κύριο Λεωνίδα Παπακωνσταντινίδη τόσο για την εύστοχη πρόταση του θέματος, που παραμένει σύγχρονο και αμφιλεγόμενο, όσο και για την πολύτιμη βοήθειά του καθ' όλη την διάρκεια της συγγραφής της μελέτης μου. Οι παρατηρήσεις και επιστημονικές του γνώσεις υπήρξαν καθοριστικές για την ολοκλήρωση της εργασίας και διαφωτιστικές για εμένα την ίδια.

Σε δεύτερο επίπεδο θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους εκείνους που ενεπλάκησαν στις διάφορες φάσεις διεξαγωγής της έρευνας, όπως είναι οι υπάλληλοι της Τοπικής Αυτοδιοίκησης της Καλαμάτας, οι υπάλληλοι της Βιβλιοθήκης του Α.Τ.Ε.Ι., το ανθρώπινο δυναμικό του Α.Τ.Ε.Ι. Καλαμάτας και γενικότερα όλους εκείνους που δέχθηκαν να διαθέσουν λίγο από τον ελεύθερο χρόνο τους για να συμπληρώσουν τα ερωτηματολόγια που τους προώθησα.

Ουσιαστικότερη υπήρξε για εμένα η στήριξη από την οικογένειά μου, που με όλες της τις δυνάμεις στάθηκε στο πλευρό μου και με βοήθησε με την υπομονή, την εμπιστοσύνη και την αδιάκοπη παρουσία της.

Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω τους συμφοιτητές μου που με τις ερωτήσεις, τις παρατηρήσεις και τις γνώσεις τους συνέδραμαν πολλές φορές στην αναθεώρηση της εργασίας και στην σφαιρικότερη προσέγγιση του θέματος.

Με εκτίμηση

Καλογεροπούλου Μαρία

Περίληψη

Θέμα: Οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης και η σχέση τους με την Κοινωνική Πολιτική και την Κοινωνική Επιχειρηματικότητα. **Σύνοψη:** Τα τελευταία χρόνια τα καθήκοντα των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης έχουν εμφανώς διευρυνθεί με έμφαση στην άσκηση κοινωνικής πολιτικής. Φαίνεται δε πως η τόσο η κοινωνική πολιτική ως μέθοδος, φιλοσοφία και σχέδιο εφαρμογών, όσο και η κοινωνική επιχειρηματικότητα αποκτούν ολοένα και μεγαλύτερη σημασία για τις τοπικές κοινωνίες στην Ελλάδα και την Ευρώπη. Η παρούσα εργασία εισάγει τον αναγνώστη στους πολυσήμαντους όρους της κοινωνικής πολιτικής και της κοινωνικής επιχειρηματικότητας, συνδέει τις έννοιες με την δράση των ΟΤΑ και εξετάζει ένα συγκεκριμένο πρόγραμμα κοινωνικής πολιτικής, όπως αυτό εφαρμόζεται από τον Δήμο Καλαμάτας. **Σκοπός:** Βασικός στόχος τόσο της θεωρητικής προσέγγισης όσο και της ερευνητικής μελέτης είναι η αποσαφήνιση του περιεχομένου και της στοχοθεσίας της κοινωνικής πολιτικής σε τοπικό επίπεδο, η εξοικείωση με τις εφαρμογές της και η ανάλυση ενός ορισμένου παραδείγματος προκειμένου να εκτιμηθεί η αποδοτικότητά και η συμβολή της στην τοπική κοινωνία. **Μεθοδολογία:** Η εργασία έχει διαιρεθεί σε δυο εκτεταμένα βασικά σκέλη, το θεωρητικό μέρος και το ερευνητικό. Το θεωρητικό μέρος έχει με την σειρά του διαχωριστεί σε κεφάλαια ξεκινώντας από μια σύντομη εισαγωγή στο θέμα, ώστε να οριοθετηθεί η προσέγγιση, να καθοριστεί η οπτική και να αποσαφηνιστεί η μεθοδολογία της μελέτης αυτής. Έπειτα, το θεωρητικό μέρος περιλαμβάνει τρία βασικά κεφάλαια καθένα από τα οποία εξετάζει την έννοια της κοινωνικής πολιτικής, της κοινωνικής επιχειρηματικότητας και την σύνδεση των ΟΤΑ με την παραγωγή κοινωνικού έργου αντίστοιχα. Από την άλλη μεριά, η ερευνητική ενότητα ξεκινά με ένα σύντομο κεφάλαιο που εισάγει τον αναγνώστη στο ερευνητικό εγχείρημα και αναλύει το προς εξέταση αντικείμενο. Στην συνέχεια παρατίθεται η ίδια η έρευνα με τα αποτελέσματά της τα οποία σχολιάζονται αναλυτικά. Βεβαίως όλες οι πληροφορίες και τα πορίσματα τεκμηριώνονται τόσο από την ερευνητική προσέγγιση, όσο και από την έγκριτη επιστημονική βιβλιογραφία. **Έρευνα:** Καθώς ο τομέας της

άσκησης κοινωνικής πολιτικής παρουσιάζει διαφοροποιήσεις από ΟΤΑ σε ΟΤΑ επιλέχθηκε προς εξέταση ο ΟΤΑ του Δήμου Καλαμάτας και συγκεκριμένα η οργάνωση του ΚΕΦΙΑΠ και η συμβολή του στην τοπική κοινωνία. **Συμπεράσματα:** Η ίδρυση και η ανάπτυξη του ΚΕΦΙΑΠ έχει βοηθήσει στην καλλιέργεια μιας κουλτούρας υπέρ της ισότητας και της ένταξης των ατόμων με αναπηρία. Παράλληλα, έχει προσελκύσει πλήθος εθελοντών από διάφορους επαγγελματικούς τομείς και συνεχίζει να προσφέρει υγειονομική φροντίδα και κοινωνική επιμόρφωση στα άτομα με αναπηρία, αλλά και ενημέρωση και απασχόληση στα μέλη της ευρύτερης κοινωνίας. Αυτή συνάντηση και η συνεργασία μεταξύ τοπικής μειονότητας και πλειοψηφίας έχει οδηγήσει στην κατά μεγάλο βαθμό ενσωμάτωση των ατόμων με αναπηρία και στην συνεχή αλληλεπίδραση με σκοπό την παραγωγή κοινωνικού έργου.

Περιεχόμενα

Ευχαριστίες	2
Περίληψη	3
Περιεχόμενα	5
Ευρετήριο πινάκων	7
Ευρετήριο διαγραμμάτων	9
Πρώτη Ενότητα: Θεωρητικό Υπόβαθρο	11
Εισαγωγή	12
Κεφάλαιο 1 ^ο Τι ονομάζουμε «Κοινωνική Πολιτική»	15
Κεφάλαιο 2 ^ο Τι ονομάζουμε «Κοινωνική Επιχείρηση»	21
Κεφάλαιο 3 ^ο Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης και άσκηση Κοινωνικής Πολιτικής	26
Δεύτερη Ενότητα: Η ερευνητική υπόθεση.....	31
Κεφάλαιο 4 ^ο Έρευνα για την Κοινωνική Πολιτική	32
4.1 Διευκρινίσεις στην μέθοδο και τους στόχους της προσέγγισης	32
4.2 Το ΚΕΦΙΑΠ ως ερευνητικό αντικείμενο	33

Κεφάλαιο 5^ο Αποτελέσματα έρευνας	38
5.1 Μεθοδολογία	38
5.2 Αποτελέσματα	38
Συμπεράσματα	58
Βιβλιογραφία	60
Παράρτημα	62

Ευρετήριο πινάκων

Πίνακας 5.1 Φύλο.....	39
Πίνακας 5.2 Ηλικία.....	40
Πίνακας 5.3 Επίπεδο εκπαίδευσης.....	41
Πίνακας 5.4 Τομείς για τους οποίους έχει αναπτυχθεί κοινωνική πολιτική στην περιοχή.....	42
Πίνακας 5.5 Πρόσβαση σε κοινωνικές υπηρεσίες.....	43
Πίνακας 5.6 Αριθμός μελών που είναι λήπτες κοινωνικών υπηρεσιών.....	44
Πίνακας 5.7 Εθελοντική προσφορά κοινωνικών υπηρεσιών	45
Πίνακας 5.8 Συμμετοχή σε κοινωνικές επιχειρηματικές δράσεις	46
Πίνακας 5.9 Πληροφόρηση για την ύπαρξη επιχειρηματικών ενεργειών	47
Πίνακας 5.10 Οι βασικότερες κοινωνικές υπηρεσίες.....	48
Πίνακας 5.11 Βελτίωση της ποιότητας της καθημερινότητας από την δράση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας.....	50
Πίνακας 5.12 Ευαισθητοποίηση της τοπικής κοινωνίας από την δράση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας	51
Πίνακας 5.13 Ένταξη των αδύναμων κοινωνικών ομάδων στην τοπική κοινωνία από την δράση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας	52
Πίνακας 5.14 Απήχηση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας.....	53
Πίνακας 5.15 Υποστήριξη της δράσης της κοινωνικής επιχειρηματικότητας από τον κρατικό μηχανισμό.....	54

Πίνακας 5.16 Ικανοποίηση από την ποιότητα των παρεχόμενων κοινωνικών υπηρεσιών της δράσης κοινωνικής επιχειρηματικότητας..... 55

Πίνακας 5.17 Παράγοντες που είναι περισσότερο προβληματικοί αναφορικά με την δράση κοινωνικής επιχειρηματικότητας του Δήμου 56

Ευρετήριο διαγραμμάτων

Διάγραμμα 5.1 Φύλο	39
Διάγραμμα 5.2 Ηλικία	40
Διάγραμμα 5.3 Επίπεδο εκπαίδευσης	41
Διάγραμμα 5.4 Τομείς για τους οποίους έχει αναπτυχθεί κοινωνική πολιτική στην περιοχή	42
Διάγραμμα 5.5 Πρόσβαση σε κοινωνικές υπηρεσίες	43
Διάγραμμα 5.6 Αριθμός μελών που είναι λήπτες κοινωνικών υπηρεσιών	44
Διάγραμμα 5.7 Εθελοντική προσφορά κοινωνικών υπηρεσιών	45
Διάγραμμα 5.8 Συμμετοχή σε κοινωνικές επιχειρηματικές δράσεις	46
Διάγραμμα 5.9 Πληροφόρηση για την ύπαρξη επιχειρηματικών ενεργειών... ..	47
Διάγραμμα 5.10 Οι βασικότερες κοινωνικές υπηρεσίες	49
Διάγραμμα 5.11 Βελτίωση της ποιότητας της καθημερινότητας από την δράση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας	50
Διάγραμμα 5.12 Ευαισθητοποίηση της τοπικής κοινωνίας από την δράση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας	51
Διάγραμμα 5.13 Ένταξη των αδύναμων κοινωνικών ομάδων στην τοπική κοινωνία από την δράση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας	52
Διάγραμμα 5.14 Απήχηση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας	53
Διάγραμμα 5.15 Υποστήριξη της δράσης της κοινωνικής επιχειρηματικότητας από τον κρατικό μηχανισμό	54

Διάγραμμα 5.16 Ικανοποίηση από την ποιότητα των παρεχόμενων κοινωνικών υπηρεσιών της δράσης κοινωνικής επιχειρηματικότητας 55

Διάγραμμα 5.17 Παράγοντες που είναι περισσότερο προβληματικοί αναφορικά με την δράση κοινωνικής επιχειρηματικότητας του Δήμου..... 57

Πρώτη Ενότητα:

Θεωρητικό Υπόβαθρο

Εισαγωγή

Με το πέρασμα στον 21^ο αιώνα, η Ελλάδα βίωσε μια σειρά αλλαγών σχετικών με την οικονομική της ανάπτυξη, την θεσμική της ολοκλήρωση και τον εθνικό της αναπροσδιορισμό. Η ένταξη της χώρας στην Ευρωπαϊκή Ένωση και την Ευρωζώνη, η πολιτειακή της ανασύσταση και οι ταχείς ρυθμοί ανάπτυξης πέρα από τα εύλογα οφέλη επέφεραν και μια σειρά ζητημάτων προβληματισμού που πρωτοεμφανίστηκαν ως συμπτώματα των νέων συνθηκών, όπως της αστυφιλίας, της εξειδίκευσης και της ατομικιστικής ιδεολογίας.

Η έντονη αποξένωση που ακολούθησε πιστά την συστηματική αστικοποίηση έφερε στο προσκήνιο περισσότερο από ποτέ την ανάγκη για την οργάνωση μιας πολιτικής του συνόλου, όπου το άτομο δεν θα παραγκωνιζόταν, αλλά θα μπορούσε να αισθανθεί και να λειτουργήσει με πιο ξεκάθαρο τρόπο ως μέλος μιας συλλογικότητας, όπου θα μπορούσε να αλληλεπιδράσει με τους διπλανούς του προσφέροντας και απολαμβάνοντας κοινωφελές έργο άμεσα και όχι απλώς μέσω της χρηματοδότησης των απρόσωπων κρατικών φορέων και των μη κυβερνητικών οργανώσεων. Βεβαίως, η κρατική στήριξη των αδυνάμων δεν ήταν αστεία υπόθεση, ούτε έπρεπε να αναιρεθεί. Στις περισσότερες περιπτώσεις, αν το πλήθος των τοπικών κοινωνιών αισθανόταν απαξιωμένο και θεωρούσε τις ανάγκες του δυσνόητες για τον κρατικό μηχανισμό, αυτό οφειλόταν μάλλον στο γεγονός ότι η κεντρική διοίκηση δυσκολευόταν όντως να διαπιστώσει και να κατανοήσει βαθειά τις ιδιαίτερες συνθήκες που επικρατούν στις μικρότερες περιθωριοποιημένες περιοχές. Συνεπώς, τέθηκε σύντομα το ζήτημα της διευθέτησης των περιφερειακών ζητημάτων από τις ίδιες τις περιφέρειες και την τοπική τους διοίκηση. Με άλλα λόγια, προέκυψε η ανάγκη για αυτό που σήμερα ονομάζουμε «τοπική κοινωνική πολιτική».

Η κοινωνική πολιτική ως κοινωνικό-πολιτικό φρόνημα και ως συγκεκριμένο πλαίσιο προγραμματισμού με ξεκάθαρα βήματα και δράσεις θα έφερνε τον δημότη-μέρος στο προσκήνιο της δραστηριότητας που απευθύνεται στην

κοινότητα-όλον. Ο δημότης θα μπορούσε τώρα να προσφέρει την βοήθειά του στο σύνολο και στους συνδημότες του προσωπικά, με την άμεση συμμετοχή του και σε συνεργασία με την ολότητα. Ακόμη και τα μέλη της κοινωνίας που είχαν παραγκωνισθεί λόγω της διαφορετικότητάς τους θα μπορούσαν να βοηθήσουν συμμετέχοντας ενεργά ως ίσοι προς ίσους, κερδίζοντας την ένταξή τους κι όχι επαιτώντας την, με έμπρακτο τρόπο κι όχι με θεωρητικές προσεγγίσεις που συχνά σπρώχνονταν κι αυτές στο περιθώριο μαζί με τους εκφραστές τους.

Ωστόσο, η κοινωνική πολιτική δεν καλούνταν να εκπληρώσει αποκλειστικά και μόνο τις συναισθηματικές και τις ψυχολογικές ανάγκες των παλαιών αγροτικών κοινοτήτων της Ελλάδας που τώρα είχαν βίαια αστικοποιηθεί και βίωναν την θλίψη της αποξενωτικής αλλοτρίωσης μερικών συνθηκών και παραδόσεων που έφερναν σε άμεσο διάλογο τα μέλη της κοινότητας. Πολύ περισσότερο, η κοινωνική πολιτική έστρεψε το βλέμμα της στην στήριξη των ευπαθών ομάδων και των μειονοτήτων μιας περιοχής, κάτι που μέχρι πρότινος δεν είχε λάβει την απαραίτητη έμφαση. Η παροχή φροντίδας υγείας, η κοινωνική ενσωμάτωση, η ενίσχυση της παιδείας και του πολιτισμού, η στήριξη των αδυνάμων ήρθε τώρα στο προσκήνιο και καθώς αναλαμβάνονταν όλο και περισσότερο από τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης, τόσο περισσότερο οι υπηρεσίες απευθύνονταν στις πραγματικές ανάγκες του τόπου και τόσο ενεργότερα συμμετείχε η ίδια η κοινωνία στην άμβλυση των προβλημάτων της.

Εντούτοις, θα ήταν αφελές εκ μέρους μας να θεωρήσουμε την κοινωνική πολιτική ως μια στατική διαδικασία που βρήκε τους ρυθμούς της και δεν χρίζει αναθεώρησης. Το αντίθετο, όσο εξελίσσονται οι υπηρεσίες της τόσο ανακύπτουν νέα ερωτήματα που αφορούν στην βελτίωσή της. Άλλωστε η φροντίδα της κοινότητας, που αποσκοπεί στην μείωση των κινδύνων που αυτή αντιμετωπίζει, όπως παρέχεται από το κράτος, αλλά και από τον ίδιο της τον εαυτό είναι και παραμένει μια διαδικασία δυναμική σε ροή κι εξέλιξη. Κατ' αυτό το σκεπτικό η εργασία μας δεν μελετά την κοινωνική πολιτική και επιχειρηματικότητα ως ένα ζήτημα τετελεσμένο, αλλά αναζητά νέες προτάσεις και νέες λύσεις για την εξυγίανση του συστήματος αλληλεγγύης.

Η παρούσα εργασία έχει διαιρεθεί, όπως αναφέρθηκε στην περίληψη, σε δυο ευρεία σκέλη, όπου παρατίθενται το θεωρητικό υπόβαθρο και η διεξαχθείσα έρευνα αντίστοιχα. Η πρώτη ενότητα περιλαμβάνει την εισαγωγή και τρία ακόμη κεφάλαια προκειμένου να παράσχει στον αναγνώστη τις απαραίτητες πληροφορίες για την ερμηνεία και την κατανόηση της ερευνητικής διαδικασίας.

Στο πρώτο κεφάλαιο της μελέτης επιχειρείται η απόδοση μιας ακριβούς σημασίας στον όρο «κοινωνική πολιτική». Αυτή η αποσαφήνιση δεν θα μπορούσε, ωστόσο, να πραγματοποιηθεί χωρίς την περιγραφή της φύσης, των στόχων και των εκφραστών της.

Το δεύτερο κατά σειρά κεφάλαιο εξετάζει την νεοσύστατη και αμφιλεγόμενη έννοια της «κοινωνικής επιχειρηματικότητας» ως φαινομένου που εντάσσεται και συνδιαλέγεται με την κοινωνική πολιτική. Για την καλύτερη κατανόηση του όρου παρατίθενται σύντομα σημεία σύγκρισης με τις παραδοσιακές συνήθειες επιχειρήσεις, ενώ ξεκαθαρίζονται οι στόχοι και οι μέθοδοί αυτών των επιχειρήσεων.

Το τρίτο κεφάλαιο είναι πολύ σημαντικό για την εργασία μας αφού επιχειρείται η σύνδεση των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης με τους δύο παραπάνω όρους και εξετάζεται το είδος και οι πρακτικές παραγωγής κοινωνικού έργου από τις τοπικές μονάδες διοίκησης. Το κεφάλαιο αυτό περιλαμβάνει παραδείγματα και αναλύσεις που βοηθούν στην εμβριθέστερη κατανόηση του περιεχομένου.

Στην επόμενη ενότητα, αφού αποσαφηνιστούν οι στόχοι της έρευνας, εξετάζεται το ερευνητικό αντικείμενο που επιλέχθηκε, ενώ παρατίθενται τα αποτελέσματα της διεξαγωγής της έρευνας και κατατίθενται τα συμπεράσματα που προκύπτουν σύμφωνα με την κρίση του φοιτητή και αφού ληφθούν σοβαρά υπόψη οι διάφορες πτυχές των ερευνητικών πορισμάτων.

Στο τελευταίο κομμάτι της εργασίας έχει καταγραφεί το σύνολο των συγγραμμάτων, των επιστημονικών άρθρων και των πηγών που χρησιμοποιήθηκαν προκειμένου να τεκμηριωθούν οι πληροφορίες της μελέτης.

Κεφάλαιο 1^ο Τι ονομάζουμε «Κοινωνική Πολιτική»

Τα τελευταία χρόνια έχουν δημοσιευθεί πολλές μελέτες κι άλλα τόσα συγγράμματα που μεταξύ άλλων επιχειρούν να ορίσουν με ακρίβεια τον όρο «κοινωνική πολιτική». Παρόλα αυτά, όλες οι απόπειρες σημασιολόγησης του όρου καταλήγουν μέχρι σήμερα σε αμφιλογία, αφού εξ αρχής πρόκειται για δυο λέξεις με διαφορετικό εννοιολογικό περιεχόμενο και διαφορετική στοχοθεσία. Ωστόσο, μόλις πρόσφατα το εναρμονισμένο Ευρωπαϊκό Σύστημα Στατιστικών Κοινωνικής Προστασίας (ESSPROS) σε μια προσπάθεια να επιτύχει την σύζευξη των διαφόρων απόψεων, που έχουν κατά καιρούς διατυπωθεί, πρότεινε την ερμηνεία της κοινωνικής πολιτικής ως του συνόλου των παροχών εκείνων που αποσκοπούν στην προστασία του πολίτη από τους διάφορους κινδύνους και στην ικανοποίηση των βασικών του αναγκών. Οι παροχές αυτές μπορεί να διατίθενται σε μορφή χρήματος, υπηρεσιών ή και προϊόντων, ενώ προσφέρονται μέσα στο πλαίσιο ενός συγκεκριμένου προγράμματος κοινωνικής πολιτικής, το οποίο διαθέτει ξεκάθαρα κριτήρια και σαφείς στόχους¹.

Αν, όμως, λάβουμε υπόψη την οριοθέτηση της έννοιας από το ESSPROS, δεν θα μπορέσουμε να παρακάμψουμε το γεγονός ότι θεμέλια αφορμή της οργάνωσης μιας οποιασδήποτε κοινωνικής πολιτικής είναι η επιθυμία της Πολιτείας να προστατεύσει τους πολίτες της από τους διάφορους κινδύνους. Κατά συνέπεια, η φιλοσοφία της κοινωνικής πολιτικής είναι συνυφασμένη με την συνειδητοποίηση ότι ζούμε σε έναν κόσμο διακινδύνευσης, όμως τι ορίζει

¹ Πρβλ. Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης, *Κοινωνική Πολιτική και Τοπική Αυτοδιοίκηση. Τελική Έκθεση*, 2006, Αθήνα: σελ. 6-8, Κοκονέζη Χ., *Η Τοπική Αυτοδιοίκηση ως φορέας άσκησης κοινωνικής πολιτικής. Το παράδειγμα του Δήμου Αργυρούπολης*, 2008, Αθήνα, Πάντειο Πανεπιστήμιο Αθηνών: σελ. 9-14 και Στασινοπούλου Ο., *Σημειώσεις στην Κοινωνική Πολιτική. Βασικές έννοιες, ιστορική εξέλιξη, φορείς και πρότυπα*, 2006, Αθήνα, Πάντειο Πανεπιστήμιο Αθηνών: σελ 2-4.

η κοινωνική πολιτική ως «κίνδυνο» και κατά πόσο μπορεί όντως να φανεί αποτελεσματική στην προσπάθεια της αποφυγής του;

Στην πραγματικότητα οι κίνδυνοι συνιστούν αυστηρά προσδιορισμένα φαινόμενα και είναι δυνατό να εκτιμηθούν. Εντούτοις, είναι προφανές ότι οι ίδιοι δεν περιορίζονται στα δυσάρεστα περιστατικά που μπορεί να συμβούν στην ζωή του καθενός, αλλά σηματοδοτούν και τις διάφορες αλλαγές που επηρεάζουν την διάθεση, τις ισορροπίες και την αρμονική μας διαβίωση όπως είναι η αλλαγή του τόπου διαμονής, η εγκυμοσύνη, τα προβλήματα υγείας ή οι ξαφνικές οικονομικές δυσκολίες.

Με βάση τα παραπάνω θα μπορούσαμε να πούμε ότι καθήκον της κοινωνικής πολιτικής είναι η προαγωγή της ευημερίας του συνόλου και η επίτευξη κοινωνικών μεταρρυθμίσεων για την βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και τον μετριασμό των επιδράσεων που ασκούν οι διάφορες αλλαγές. Παρόλα αυτά δεν μπορούμε να παραγνωρίσουμε το γεγονός ότι παρά τον αμιγώς κοινωνικό της χαρακτήρα συνιστά «πολιτική», πράγμα που σημαίνει ότι η ίδια οργανώνεται και εφαρμόζεται μέσω δράσεων, οι οποίες ποικίλουν σε είδος, ευρύτητα και ειδική σκοπιμότητα. Καθώς οι οπτικές της εν λόγω πολιτικής, η εφαρμογή της και το πεδίο δράσης της εξαρτάται σε σημαντικό βαθμό από τις ευρύτερες κοινωνικές και πολιτισμικές αντιλήψεις των συγκεκριμένων πολιτικών και πολιτιστικών συμφραζομένων, χρειάζεται να παραδεχθούμε ότι υπάρχουν περισσότερες από μια «κοινωνικές πολιτικές» ή απλούστερα ότι ο προσανατολισμός, ο τρόπος εφαρμογής και οι ιδιαίτεροι στόχοι της κοινωνικής πολιτικής ενδέχεται να διαφέρουν κατά τόπο και χρονική περίοδο².

Αναφέραμε στις προηγούμενες παραγράφους ότι η κοινωνική πολιτική στοχεύει στην αποφυγή του κινδύνου και στον έλεγχο των επιπτώσεών του. Με άλλα λόγια η κοινωνική πολιτική αποτελεί ένα «σύστημα κοινωνικής ασφάλειας» και ως τέτοιο διαιρείται σε διάφορους μηχανισμούς προστατευτικών δράσεων και εξασφάλισης κοινωνικών ευκαιριών. Εντούτοις, το Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης προσφέρει τον πιο σύγχρονο και ίσως τον ακριβέστερο ορισμό της «κοινωνικής ασφάλειας» κατά τον οποίο τα

² Πρβλ. Στασινοπούλου, 2006, *ό.π.*: σελ. 4-9.

συστήματα κοινωνικής ασφάλειας (ή προστασίας) αποσκοπούν στην επίτευξη του στόχου της κοινωνικής ασφάλειας δηλαδή στην προστασία του πληθυσμού από καταστάσεις που επιφέρουν απώλεια ή μείωση των πηγών συντήρησης, στην προληπτική ή επανορθωτική προστασία της υγείας, στην εξασφάλιση απασχόλησης και τη διατήρηση της ικανότητας για εργασία, στην εγγύηση ενός αξιοπρεπούς επιπέδου διαβίωσης και στη διασφάλιση της δυνατότητας κάθε ατόμου να συμμετέχει ενεργητικά στην οικονομική και κοινωνική ζωή. Ο στόχος της κοινωνικής ασφάλειας συνδέεται επίσης με την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής, την αναδιανομή του εισοδήματος και την επιδίωξη της κοινωνικής δικαιοσύνης. Είναι, όμως, χρήσιμο να αναφέρουμε ότι μιλώντας για το «σύστημα κοινωνικής ασφάλισης» δεν περιγράφουμε μονάχα τον κοινωνικό και πολιτικό στόχο της παροχής κοινωνικής προστασίας, αλλά και τα μέτρα που λαμβάνονται για την επίτευξη του στόχου αυτού³.

Σύμφωνα δε με το Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης, η κοινωνική ασφάλεια διακρίνεται σε τρεις κύριους μηχανισμούς: την κοινωνική ασφάλιση, την προστασία της υγείας και την κοινωνική πρόνοια. Η κοινωνική ασφάλιση περιλαμβάνει όλα εκείνα τα μέτρα που αφορούν στην οικονομικές παροχές που χορηγούνται από συγκεκριμένους ασφαλιστικούς φορείς στα πρόσωπα που με διάφορους τρόπους υπάγονται σε αυτούς, όπως λόγω χάριν ένας ανειδίκευτος υπάλληλος υπάγεται ως εργαζόμενος στο ΙΚΑ. Τα πρόσωπα αυτά αντιμετωπίζουν συνηθισμένους κινδύνους απώλειας ή μείωσης του εισοδήματός τους και οι φορείς κοινωνικής ασφάλισης έρχονται να τους προστατεύσουν σε αυτό ακριβώς το σημείο. Βεβαίως για να απολαύει κανείς την προστασία της κοινωνικής ασφάλισης, οφείλει να πληροί κάποιες από τις προϋποθέσεις, όπως αυτές ορίζονται από τον εκάστοτε φορέα ασφάλισης. Παραδείγματος χάριν, ο ασφαλισμένος είναι υποχρεωμένος να καταθέτει μηνιαία κάποιες συγκεκριμένες εισφορές στον φορέα ασφάλισης του

³ Βλ. Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης, 2006, *ό.π.* σελ. 8-17.

προκειμένου ο φορέας με την σειρά του να εξασφαλίζει την στήριξή του προς τον εργαζόμενο⁴.

Καθώς όμως ενδέχεται πολλοί πολίτες να μην πληρούν αυτές τις προϋποθέσεις, για παράδειγμα να μην εργάζονται, αλλά να αντιμετωπίζουν αυξημένους κινδύνους αναφορικά με βιοποριστικά ζητήματα, γεννιέται η ανάγκη σύστασης ενός φορέα που να απευθύνεται σε άτομα που βρίσκονται μεν σε κατάσταση ανάγκης, αλλά δεν μπορούν να λειτουργήσουν ανταποδοτικά προς τον ασφαλιστικό φορέα. Στο σημείο αυτό παρεμβαίνει ο μηχανισμός της κοινωνικής πρόνοιας, ο οποίος αναλαμβάνει να προασπίσει την ασφάλεια των ατόμων που χρειάζονται στήριξη, την ζητούν, αλλά δεν εμπίπτουν στις κατηγορίες και τα κριτήρια που απαιτούνται από τον φορέα της κοινωνικής ασφάλισης.

Έπειτα, για την διατήρηση της υγείας της κοινότητας και την παροχή φροντίδας υγείας στα μέλη της πολιτείας, έχει συσταθεί ο μηχανισμός προστασίας της υγείας. Ο μηχανισμός αυτός οργανώνει υπηρεσίες ιατρικής περίθαλψης, φαρμακευτικού εφοδιασμού και ευρύτερων υγειονομικών παροχών προκειμένου να διαφυλάξει κατά το δυνατόν το σύνολο από προβλήματα υγείας και να βοηθήσει τους πολίτες να τα αντιμετωπίσουν με το μικρότερο δυνατό κόστος, όταν εκείνα προκύπτουν.

Οι τρεις μηχανισμοί που περιγράφηκαν παραπάνω βρίσκονται σε μεταξύ τους σχέση συμπληρωματικής κατανομής, πράγμα που σημαίνει ότι αλληλεπιδρούν και λειτουργούν αλληλοσυμπληρωματικά. Βεβαίως ο τρόπος με τον οποίο παρεμβαίνουν οι μηχανισμοί αυτοί ορίζεται από το εκάστοτε εθνικό κράτος, την κυβερνητική πολιτική και την πολιτειακή οργάνωση μιας χώρας. Επιπλέον, ο ιδεολογικός προσανατολισμός, η κουλτούρα, οι παραδόσεις και οι ισχύουσες αντιλήψεις του ορισμένου περιβάλλοντος διαμορφώνουν σημαντικά τους τρόπους άσκησης της κοινωνικής πολιτικής⁵.

⁴ Κοκονέζη, 2008, ό.π.: σελ. 13-15.

⁵ Βλ. Στασινοπούλου, 2006, ό.π.: σελ. 36-42.

Μολονότι, η κοινωνική πολιτική αποτελεί πεδίο προβληματισμού για τις σύγχρονες κοινωνικές και διοικητικές επιστήμες το ζήτημα της κοινωνικής ασφάλειας δεν προέκυψε σήμερα σαν κεραυνός εν αιθρία ή σύγχρονη πολιτική θεματική, αντίθετα, όπως αναφέρει η έκθεση του Ινστιτούτου Τοπικής Αυτοδιοίκησης: *η κοινωνική ασφάλεια καταγράφηκε ως δικαίωμα στην Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου του 1948 (άρθρο 22) και το ελάχιστο περιεχόμενό της προσδιορίζεται από τον Ευρωπαϊκό Κώδικα Κοινωνικής Ασφάλειας του Συμβουλίου της Ευρώπης και από την περίφημη Διεθνή Σύμβαση Εργασίας 102 (1952) «περί ελαχίστων ορίων κοινωνικής ασφάλειας» της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας. Σημαντική θεωρείται εξάλλου η κατοχύρωση του δικαιώματος στην κοινωνική ασφάλεια στο άρθρο 12 του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Χάρτη του Συμβουλίου της Ευρώπης⁶.*

Από την άλλη πλευρά, η κοινωνική πολιτική δεν μπορεί να ερμηνευθεί αποκομμένη από τις έννοιες της συλλογικότητας, της ισότητας και της τοπικότητας. Είναι, άλλωστε, προφανές ότι η ίδια αντλεί τους σκοπούς και τις μεθόδους της από ένα ευρύ φάσμα κοινωνικών επιστημών, ενώ η ίδια η οργάνωση και ο συντονισμός της χαρακτηρίζονται από διεπιστημονικότητα.

Αν, όμως, η κοινωνική πολιτική χαρακτηρίζεται από «διεπιστημονικότητα», όπως αναφέραμε, αυτό δεν οφείλεται μόνο στο γεγονός ότι οι στόχοι και οι πρακτικές της εμπίπτουν στα διευρυμένα πλαίσια ενός μεγάλου αριθμού κοινωνικών ειδিকেύσεων και επιστημών, αλλά και στην ίδια την σύστασή της, αφού απασχολεί τόσο ειδικούς διαφόρων κλάδων, όσο και ανθρώπους που χαίρουν διαφορετικής κοινωνικής ομαδοποίησης (όπως αλλοδαποί, άτομα διαφορετικού μορφωτικού επιπέδου, άτομα με αναπηρία κτλ) και μόνο η συνεργασία τους μπορεί να επιφέρει επιθυμητά και αποδοτικά αποτελέσματα. Κατά συνέπεια, αυτού του είδους η σύμπραξη δεν μπορεί παρά να πραγματοποιηθεί μέσω μιας ενταξιακής φιλοσοφίας και με την σειρά της η

⁶ Βλ. Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης, 2006, ό.π.: σελ. 68-81.

πραγμάτωση αυτή δεν μπορεί παρά να ανατροφοδοτήσει, να ενισχύσει την κοινωνική ενσωμάτωση⁷.

Αναφορικά με τους τρόπους άσκησής της, η κοινωνική πολιτική είναι δυνατόν να εφαρμοστεί σε δύο επίπεδα: το κεντρικό και το τοπικό. Σε κεντρικό επίπεδο, η πολιτική ασκείται από φορείς της κεντρικής διοίκησης, όπως είναι τα υπουργεία. Για παράδειγμα, το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης και το ΙΚΑ ασκούν κοινωνική πολιτική. Τέτοιοι φορείς ορίζουν τον βασικό άξονα γύρω από τον οποίο δομείται και ασκείται η κοινωνική πολιτική, ενώ φροντίζουν για τον έλεγχο των εφαρμογών της σε ευρύ ή περιορισμένο τοπικό πλαίσιο. Στην εργασία αυτή, εντούτοις, πρόκειται να μας απασχολήσει η κοινωνική πολιτική, όπως αυτή ασκείται σε τοπικό επίπεδο, οπότε όλες οι δράσεις επαφίονται στην ευχέρεια των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης και των υπηρεσιών που εντάσσονται σε αυτούς. Χαρακτηριστικό παράδειγμα τοπικής κοινωνικής πολιτικής είναι η σύσταση ΚΑΠΗ (Κέντρα Ανοιχτής Προστασίας Ηλικιωμένων) και ΚΕΦΙΑΠ (Κέντρα Φυσικής και Ιατρικής Αποκατάστασης). Συχνά, βέβαια, η πολιτική αυτή ασκείται και σε υπερεθνικό επίπεδο, όπως λόγου χάριν τα ευρωπαϊκά προγράμματα κινητικότητας νέων για την απόκτηση επαγγελματικής προϋπηρεσίας τα οποία εφαρμόζονται υπό την αιγίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης⁸.

Εν κατακλείδι, μπορούμε να συμπεράνουμε ότι ο χαρακτήρας της κοινωνικής πολιτικής είναι σύνθετος, ενώ απώτερος σκοπός της τελευταίας είναι η επίτευξη της μεγαλύτερης δυνατής κοινωνικής ευημερίας μέσα από δράσεις που λαμβάνουν χώρα σε τοπικό ή ευρύτερο επίπεδο. Πάντως, προωθούν την συνεργασία των τοπικών δυνάμεων και λειτουργούν στο πλαίσιο της συλλογικότητας και της ισότητας καθώς δίνεται βάση εξίσου στην ατομικότητα και την ολότητα.

⁷ Βλ. Στασινοπούλου, 2006, *ό.π.*: σελ. 15-17 και Αλεξίου Θ., *Περιθωριοποίηση και ενσωμάτωση. Η κοινωνική πολιτική ως μηχανισμός ελέγχου και κοινωνικής πειθάρχησης*, 1998, Αθήνα, Παπαζήσης: σελ. 7-19 και 24-48.

⁸ Στασινοπούλου, 2006, *ό.π.*: σελ. 16-18.

Κεφάλαιο 2^ο Τι ονομάζουμε «Κοινωνική Επιχείρηση»

Μελετώντας τον όρο της κοινωνικής επιχειρηματικότητας θα μπορούσε κανείς να αντλήσει αυθόρμητα συμπεράσματα που σχετίζονται με την φιλανθρωπία και τις κοινωφελείς δράσεις. Παρά ταύτα, όλοι οι ορισμοί που έχουν διατυπωθεί για την κοινωνική επιχειρηματικότητα φροντίζουν σε μεγάλο βαθμό να την αποκόψουν από το φιλανθρωπικό έργο και χαρακτηρίζουν αφελή ή παραπλανητική την σύνδεση των κοινωνικών επιχειρήσεων με μη κυβερνητικές οργανώσεις και φιλανθρωπικούς συλλόγους. Ακριβώς όπως συμβαίνει με την κοινωνική πολιτική, έτσι και η κοινωνική επιχειρηματικότητα βρίσκεται έρμαιο διαφόρων ορισμών που είναι λιγότερο ή περισσότερο ακριβείς αναφορικά με το πραγματικό περιεχόμενό της. Χαρακτηριστικότερη είναι σήμερα η τοποθέτηση του ΟΟΣΑ σύμφωνα με τον οποίο η κοινωνική επιχείρηση ορίζεται ως *οποιαδήποτε ιδιωτική δραστηριότητα συνδεδεμένη με το δημόσιο συμφέρον, οργανωμένη με επιχειρηματική στρατηγική αλλά που ο κύριος σκοπός της δεν είναι η μεγιστοποίηση του κέρδους αλλά η επίτευξη συγκεκριμένων οικονομικών και κοινωνικών στόχων, και η οποία έχει την ικανότητα να εισάγει καινοτόμες λύσεις στα προβλήματα του κοινωνικού αποκλεισμού και της ανεργίας*. Ακολουθώντας πάραυτα την άποψη του Smallbone κατά την οποία δεν υπάρχει παγκοσμίως κοινά αποδεκτός ορισμός της κοινωνικής επιχείρησης, αν και οι διαφοροποιήσεις εντοπίζονται στην έμφαση που δίνεται σε κάθε ορισμό παρά στην ίδια την ουσία της έννοιας, θα προσπαθήσουμε αρχικά να περιγράψουμε την λειτουργία, την φύση και τους στόχους της⁹.

Ξεκινώντας την απόπειρα αποσαφήνισης του σημασιολογικού περιεχομένου της κοινωνικής επιχείρησης χρειάζεται να ξεκαθαρίσουμε ότι σε αντίθεση με τις φιλανθρωπικές και τις μη κυβερνητικές οργανώσεις, εκείνη δεν βασίζει την λειτουργία της σε πόρους που προέρχονται από δωρεές και χορηγίες, αλλά

⁹ Βλ. Smallbone D., Evans M., Ekanem Ig., Butters S., *Researching social enterprise*, 2001, UK, Middlesex University: σελ. 39.

εξασφαλίζει τα απαραίτητα από την δική της οικονομική δραστηριότητα. Αν και οι κοινωνικές επιχειρήσεις δραστηριοποιούνται στον τομέα παραγωγής και εμπορίας προϊόντων, το βασικό τους κίνητρο αφορά στην εκπλήρωση κοινωνικών και περιβαλλοντικών στόχων. Θεμέλιος στόχος, λοιπόν, των κοινωνικών επιχειρήσεων είναι να αποδείξουν ότι η αγορά και η επιχειρηματικότητα μπορούν να προσφέρουν κοινωνικά οφέλη και να βοηθήσουν στην αντιμετώπιση κοινωνικών προβλημάτων ο εντοπισμός και η επίλυση των οποίων θεωρείται γενικώς δύσκολη υπόθεση. Κατά συνέπεια, αν ο συσχετισμός των κοινωνικών επιχειρήσεων με την φιλανθρωπία είναι εσφαλμένος, το ίδιο αδόκιμη είναι και η ταύτισή τους με τις κοινές επιχειρήσεις, αφού στην δική τους περίπτωση ένα μέρος του κέρδους διοχετεύεται στην υλοποίηση κοινωνικών σκοπών που σχετίζονται με την βελτίωση της καθημερινότητας, της ποιότητας της σύγχρονης ζωής ή του περιβάλλοντος. Από την άλλη πλευρά, οι εργαζόμενοι που απασχολούνται στους κόλπους της αμείβονται κανονικά και δεν εργάζονται εθελοντικά, όπως ακριβώς οι ιδιοκτήτες λαμβάνουν σημαντικό μέρος του κέρδους, αλλά η μεγιστοποίηση των κερδών δεν αποτελεί αυτοσκοπό.

Με λίγα λόγια, είναι πιθανόν τα προϊόντα των κοινωνικών επιχειρήσεων να επιφέρουν την λύση ή την βελτίωση ορισμένων ειδικών κοινωνικών ή περιβαλλοντικών προβλημάτων. Για παράδειγμα, μια επιχείρηση μπορεί να οργανώσει ένα πρόγραμμα ένταξης ατόμων με ειδικές ανάγκες βάσει του οποίου θα προσλάβει μερικά άτομα με αναπηρία με σκοπό να προωθήσει την ισότητα, να μειώσει τον αποκλεισμό, να ενισχύσει την κουλτούρα υπέρ των ίσων δικαιωμάτων και να φέρει στο προσκήνιο το μείζον ζήτημα της κοινωνικής ενσωμάτωσης¹⁰.

Παρά την σημαντική συνδρομή των κοινωνικών επιχειρήσεων οι περισσότερες χώρες δεν διαθέτουν ξεκάθαρη πολιτική που να τις αφορά ούτε εκείνες διέπονται από σαφές νομικό καθεστώς στην πλειοψηφία των κρατών. Έτσι, στις περισσότερες περιπτώσεις οι κοινωνικές επιχειρήσεις ιδρύονται είτε

¹⁰ Βλ. Κρητική Κοινωνική Οικονομική Σύμπραξη, «Κοινωνική Οικονομία, Κοινωνική Επιχειρηματικότητα και Απασχόληση», *Εφημερίδα Πατρύς*, 27.05.2008: σελ. 13.

ως μη κερδοσκοπικά ιδρύματα, είτε ως συνήθεις επιχειρήσεις. Η έλλειψη νομικής πρόνοιας για το ζήτημα της κοινωνικής επιχειρηματικότητας έχει οδηγήσει, όμως, σε διάφορα προβλήματα, όπως είναι η εξεύρεση του αρχικού κεφαλαίου για την σύσταση μιας τέτοιας επιχείρησης, αφού το κράτος σπανίως επιδοτεί και στηρίζει με κάποιον τρόπο τέτοιες πρωτοβουλίες ώστε ο ιδρυτής είναι συνήθως αναγκασμένος να αναζητήσει ο ίδιος πόρους ή μετόχους για την σύστασή της.

Στο σύγγραμμά του ο Nyssens υποστηρίζει ότι η δομή, ο στόχος και η λειτουργία των κοινωνικών επιχειρήσεων προάγει έναν πιο δημοκρατικό τρόπο λήψης αποφάσεων, αφού δίνει σαφή προτεραιότητα στους ανθρώπους τους εργαζόμενους έναντι του κεφαλαίου κατά την διαδικασία κατανομής του χρηματικού κέρδους.

Σήμερα, η κοινωνική επιχειρηματικότητα βρίσκεται σε στενή αλληλεπίδραση με τις δυνάμεις της Τοπικής Αυτοδιοίκησης κι αυτό διότι οι κοινωνικές επιχειρήσεις δίνουν μεγάλη έμφαση στην τοπικότητα, στην ενίσχυση δηλαδή της ευημερίας μιας συγκεκριμένης περιοχής, ενώ επιτελούν κοινωνικό έργο και καλύπτουν πολύ συχνά την απουσία δράσεων του δημοσίου τομέα ή των ιδιωτών των κοινών επιχειρήσεων σε ζητήματα που αφορούν στην συλλογικότητα και το περιβάλλον. Μολονότι το νομικό πλαίσιο δεν καθιερώνει κάποια συγκεκριμένη συνεργασία μεταξύ κοινωνικών επιχειρήσεων και Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης, υποστηρίζεται ευρέως η άποψη ότι οι ΟΤΑ θα μπορούσαν να αποτελέσουν τον βασικότερο υποστηρικτικό παράγοντα των κοινωνικών επιχειρήσεων, όχι μόνο επειδή και οι ίδιοι επιτελούν σημαντικότερο κοινωνικό έργο, αλλά ακόμη διότι έχουν την δυνατότητα να παρέχουν εξειδικευμένες πληροφορίες σχετικά με τα πεδία εκείνα στα οποία μπορούν να συσταθούν εναλλακτικές μορφές ανάπτυξης. Επιπλέον ως τοπικοί φορείς, οι ΟΤΑ διαθέτουν βαθειά γνώση των προβλημάτων, αλλά και των ιδιαίτερων δυνατοτήτων μιας συγκεκριμένης

περιοχής, ώστε μπορούν να ενημερώσουν και να στηρίξουν αποτελεσματικά μια οποιαδήποτε κοινωνική επιχειρηματική πρωτοβουλία¹¹.

Στις μέρες μας οι αγροτικοί συνεταιρισμοί που λειτουργούν υπό την φιλοσοφία της κοινωνικής επιχειρηματικότητας και χαίρουν ειδικής αντιμετώπισης στην Ελλάδα χάρη στην φύση τους, αποτελούν ένα εύστοχο παράδειγμα κοινωνικής επιχείρησης που ενισχύει την καινοτομία, την τοπικότητα, τον εθελοντισμό και την δημοκρατική εργασιακή απασχόληση.

Η συμβολή των κοινωνικών επιχειρήσεων στις τοπικές κοινωνίες και στην ανάπτυξή τους δεν είναι βεβαίως αμελητέα. Με την συνδρομή τους οι μικρές αποκεντρωμένες κοινότητες κατορθώνουν να ικανοποιούν τις ανάγκες τους υπό κάποιον σημαντικό βαθμό αυτοτέλειας, ενώ έχει παρατηρηθεί πως η κοινωνική επιχειρηματικότητα συντελεί σημαντικά στην σύσφιξη του κοινωνικού ιστού, αφού προάγει τις αρχές της κοινωφελείας, της συλλογικότητας και της δημοκρατικότητας. Πολύ περισσότερο, η κοινωνική επιχειρηματικότητα εντάσσει στους κόλπους της εργατικό δυναμικό από την τοπική κοινωνία, που άλλοτε είναι πιθανόν να αντιμετώπιζε τον αποκλεισμό από την εργασία ή τις συλλογικές δράσεις. Επιπλέον, ο τρόπος με τον οποίο οι κοινωνικές επιχειρήσεις προσελκύουν την εθελούσια μη αμειβόμενη εργασία, δηλαδή τον εθελοντισμό –χωρίς ωστόσο να απασχολούν αποκλειστικά εθελοντικό προσωπικό- δεν θα πρέπει να παραγνωριστεί. Η αίσθηση ότι καθένας είναι μέρος μιας κοινωνικής ολότητας την οποία μπορεί με πολλούς δημιουργικούς και πρακτικούς τρόπους να συνδράμει και να ωφελήσει, όπως αυτή λαμβάνει χώρα στις εθελοντικές δράσεις των κοινωνικών επιχειρήσεων, έχει σαφείς κοινωνικές και ψυχολογικές προεκτάσεις. Άλλωστε, είναι ευνόητο ότι παράγοντες όπως η νομιμοφροσύνη, η κοινωνικοποίηση και η ισότητα ενισχύονται όταν κάποιος απασχολείται επαγγελματικά, όχι μόνο για να εξασφαλίσει τα προς το ζην, αλλά και για να ωφελήσει την τοπική κοινωνία.

¹¹ Βλ. Ησαΐας Γ., «Κοινωνική Επιχειρηματικότητα για Οικονομική και Κοινωνική Ανάπτυξη», *Επιχειρώ*, 16.03.2012.

Παρόλα αυτά, η κοινωνική επιχειρηματικότητα δεν παρεμβαίνει μονάχα σε κοινωνικό επίπεδο, μόνο που βοηθά σημαντικά στην άρση του αποκλεισμού των μειονοτήτων και στην μείωση της ανεργίας. Αντίθετα, τα πρακτικά της οφέλη είναι πολλά, αφού κατορθώνει να αυξήσει τις προσφερόμενες θέσεις εργασίας, να τονώσει την τοπική οικονομία, ώστε να «κινήσει» περισσότερο η τοπική αγορά μετατρέποντας έτσι τον εαυτό της σε ισχυρό κίνητρο για αποκέντρωση.

Πολλές φορές μια κοινωνική επιχείρηση μπορεί να θεωρηθεί και ως κοινοτική επιχείρηση στο μέτρο που αποτελεί ιδιοκτησία των τοπικών κατοίκων, διοικείται από αυτούς και εξυπηρετεί τα συμφέροντα της συγκεκριμένης περιφερειακής περιοχής. Άλλωστε, στην περίπτωση των κοινωνικών επιχειρήσεων κάθε χρηματικό πλεόνασμα διοχετεύεται σε δράσεις που ωφελούν την κοινότητα και δεν διαιρούνται στους ιδιώτες-μετόχους ως προϊόν κερδοσκοπίας, όπως συμβαίνει με τις παραδοσιακές επιχειρήσεις. Τυπικά, η μόνη διαφορά της κοινωνικής από την κοινοτική επιχείρηση είναι το γεγονός ότι η τελευταία οριοθετείται στο στενό πλαίσιο μιας συγκεκριμένης γεωγραφικής έκτασης, μιας ορισμένης κοινότητας. Ωστόσο, η κοινωνική οικονομία μπορεί να συνδεθεί με την κοινοτική, ακριβώς όπως η κοινωνική επιχείρηση μπορεί άμεσα να σχετιστεί ή να νοηθεί ως κοινοτική. Κατ' αυτήν την οπτική, η κοινωνική επιχειρηματικότητα μπορεί να προσφέρει μια αξιόλογη ώθηση στην ανάπτυξη των υποβαθμισμένων περιοχών¹².

¹² Βλ. Ζήσης Γ., «Κοινωνικές επιχειρήσεις. Μελέτη σχέδιο δράσης», *Κοινωνικές Επιχειρήσεις Σόλων*, 2000, Αθήνα: σελ. 13-35 και 81-92 και Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης, «Έκθεση αξιολόγησης συνεπειών ρυθμίσεων του σχεδίου νόμου "Κοινωνική οικονομία και κοινωνική επιχειρηματικότητα"», 2011, Αθήνα.

Κεφάλαιο 3^ο Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης και άσκηση Κοινωνικής Πολιτικής

Από την ίδρυση του ανεξάρτητου ελληνικού κράτους ως σήμερα, η άσκησης Τοπικής Αυτοδιοίκησης έλαβε πολλές μορφές και ακόμη περισσότερες ονομασίες. Σήμερα, οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης θεωρούνται κατάλοιπο των τοπικών διοικητικών μονάδων, όπως εμφανίστηκαν στην Ελλάδα κατά την περίοδο της οθωμανικής επικυριαρχίας, χωρίς αυτό να μειώνει στο ελάχιστο την σημασία των ΟΤΑ στην σύγχρονη διοικητική οργάνωση της χώρας. Ωστόσο, οι ΟΤΑ πήραν την σημερινή τους μορφή μόνο μετά την οριστική αποκατάσταση της δημοκρατίας το 1976. Μερικά χρόνια αργότερα οι αρμοδιότητες των ΟΤΑ διευρύνθηκαν σε μια προσπάθεια να ενισχυθούν οι τάσεις αποκέντρωσης που είχαν πρωτοεμφανιστεί και να οργανωθεί αποτελεσματικότερα η ελληνική περιφέρεια. Σύμφωνα με το Σύνταγμα της Ελλάδος, λοιπόν, οι δήμοι και οι περιφέρειες έχουν το δικαίωμα να λειτουργούν αυτόνομα προωθώντας τα συμφέροντα της περιοχής τους, ενώ χρηματοδοτούνται από το ευρύτερο κράτος. Συνεπώς, για την διεκπεραίωση τοπικών υποθέσεων μπορεί να αποφασίζει η τοπική εξουσία, οι ΟΤΑ.¹³

Με τις νομοθετικές μεταρρυθμίσεις του 2006 δόθηκε ακόμη μεγαλύτερη έμφαση στην κοινωνική πολιτική, όπως ανατέθηκε στους επιμέρους ΟΤΑ, ώστε οι τελευταίοι μπορούν πλέον να συντονίζουν διάφορα προγράμματα κοινωνικού χαρακτήρα, όπως προγράμματα ένταξης ή απασχόλησης. Η τομή αυτή συνέβη μάλλον επειδή διαπιστώθηκε η εγγύτητα των ΟΤΑ με την τοπική κοινωνία και η δυνατότητά τους να εντοπίζουν και κατανοούν καλύτερα τα ιδιαίτερα τοπικά προβλήματα, αλλά κι επειδή διαφάνηκε ότι το κράτος ως

¹³ Ewald F., *Η Ιστορία του κράτους Πρόνοιας*, 2000, Αθήνα, Gutenberg: σελ. 21-67 και Κοντιάδης Ξ., *Μεταμορφώσεις του Κοινωνικού Κράτους στην εποχή της Παγκοσμιοποίησης*, 2001, Αθήνα, Εκδόσεις Σάκκουλα: σελ. 37 κ.ε.

συγκεντρωτική κεντρική εξουσία αδυνατούσε να διαχειριστεί την ποικιλία προβλημάτων που προέκυπτε καθώς η κοινωνία εξελισσόταν και το ελληνικό κράτος οργανωνόταν όλο και καλύτερα.

Όπως αναφέρθηκε με νομοθετικές μεταρρυθμίσεις τα καθήκοντα των ΟΤΑ αναθεωρήθηκαν κι εμπλουτίστηκαν κατά το 2006 σύμφωνα με τις επιταγές του νόμου 3463, ο οποίος προέβλεπε ότι:

- Οι αρμοδιότητες των ΟΤΑ διευρύνονται στην εφαρμογή πολιτικών και δράσεων που σχετίζονται με την φροντίδα και την υποστήριξη της βρεφικής, της παιδικής και της τρίτης ηλικίας. Η στήριξη αυτή μπορεί να παρασχεθεί μέσω της σύστασης φορέων και της οργάνωσης προγραμμάτων που σχετίζονται με τις παραπάνω κοινωνικές ομάδες.
- Στα καθήκοντα των ΟΤΑ συμπεριλαμβάνεται η στήριξη των ατόμων που ανήκουν σε ευπαθείς ομάδες. Η υποστήριξη αυτή μπορεί να εκφραστεί μέσω της σύστασης προγραμμάτων και οργανισμών που σχετίζονται με την παροχή υπηρεσιών φροντίδας σωματικής και ψυχικής υγείας.
- Στις υποχρεώσεις των ΟΤΑ εντάσσεται και η στήριξη των οικονομικά ασθενέστερων δημοτών με την παροχή οικονομικών επικουρικών επιδομάτων, την εξασφάλιση στέγασης, υγειονομικής περίθαλψης και την οργάνωση συσσιτίων.
- Στην δράση των ΟΤΑ επαφίεται η υποχρέωση συντονισμού προγραμμάτων που σχετίζονται με την κοινωνικοποίηση και την πρόληψη της παραβατικότητας.
- Επιπλέον, οι ΟΤΑ είναι σε θέση να συστήσουν και να συντονίσουν προγράμματα και οργανισμούς που ασχολούνται με την ένταξη των κοινωνικών μειονοτήτων στο ευρύτερο σώμα των δημοτών, στην οικονομική δραστηριότητα της εποχής, στις σχολικές μονάδες κτλ.
- Τέλος, οι ΟΤΑ μπορούν πια να αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες δράσεων που σχετίζονται με την οργάνωση ενός πυρήνα εθελοντών που προσφέρουν έργο αλληλεγγύης σε όσους την χρειάζονται.

Σύμφωνα με το άρθρο 75 του Ν.3463/2006 οι δημοτικές και οι κοινοτικές αρχές διευθύνουν και ρυθμίζουν όλες τις τοπικές υποθέσεις, σύμφωνα με τις αρχές της επικουρικότητας και της εγγύτητας, με στόχο την προστασία, την ανάπτυξη και τη συνεχή βελτίωση των συμφερόντων και της ποιότητας ζωής της τοπικής κοινωνίας. Με γνώμονα αυτές τις αξίες, οι ΟΤΑ προχωρούν στην θεματική κατηγοριοποίηση των επιμέρους στόχων της κοινωνικής τους πολιτικής. Παραδείγματος χάριν, διαιρούνται σε υπηρεσίες που ασχολούνται με το περιβάλλον, την κοινωνική προστασία και αλληλεγγύη, την παιδεία και τον πολιτισμό, την υγεία κ.α. Έτσι, προκύπτει μια υγιής και ξεκάθαρη κατανομή καθηκόντων, ώστε η εφαρμογή της κοινωνικής πολιτικής να οργανώνεται από ειδικούς του κάθε θεματικού κλάδου και να είναι όσο το δυνατόν πιο αποτελεσματική. Βεβαίως, η κατανομή αυτή εξασφαλίζει και τον καλύτερο έλεγχο του κοινωνικού έργου¹⁴. Συγκεκριμένα, η τελευταία έκθεση του Ινστιτούτου Τοπικής Αυτοδιοίκησης παρουσιάζει την κατηγοριοποίηση της κοινωνικής πολιτικής στους παρακάτω άξονες:

1. Ανάπτυξη
2. Περιβάλλον
3. Ποιότητα Ζωής και Εύρυθμη Λειτουργία των Πόλεων και των Οικισμών
4. Απασχόληση
5. Κοινωνική προστασία και αλληλεγγύη
6. Παιδεία, πολιτισμός και αθλητισμός
7. Πολιτική Προστασία

Τα τελευταία χρόνια με την διεύρυνση των καθηκόντων των ΟΤΑ το κράτος μέσω νομοθετικών μεταρρυθμίσεων έχει αναθέσει στους κατά τόπους διοικητικούς οργανισμούς καθήκοντα και δικαιώματα που δίνουν την

¹⁴ Αλτάνης Π., *Κοινωνικές Υπηρεσίες στην Τοπική Αυτοδιοίκηση*, 1993, Αθήνα, ΣΚΛΕ: σελ. 37-41 και Σκαμνάκης Χ., *Ο ρόλος των Φορέων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην Άσκηση Κοινωνικής Πολιτικής*, 2006, Αθήνα, Gutenberg: σελ. 11-15 και 17-42.

δυνατότητα για την λήψη περισσότερων πρωτοβουλιών όπως για παράδειγμα:

- Προβλέπεται πλέον θεσμικά η δυνατότητα του Δήμου ή της Κοινότητας να προχωρήσει σε μείωση δημοτικών φόρων ή τελών έως το 50% ή ακόμη και σε πλήρη απαλλαγή από αυτά για τα άτομα με αναπηρίες, τους πολύτεκνους και τους άπορους.
- Δόθηκε η δυνατότητα στους ΟΤΑ να ιδρύουν ή να επιχορηγούν Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα.
- Η προστασία του καταναλωτή σε τοπικό επίπεδο έχει θεσμοθετηθεί και παρέχεται μέσω των Γραφείων Ενημέρωσης του Καταναλωτή όπου μπορεί να κανείς να ανατρέξει για πληροφορίες που αφορούν στα δικαιώματά του, τις επιπτώσεις των διαφόρων αγαθών και των υπηρεσιών στην υγεία και το περιβάλλον κ.α.
- Η δυνατότητα χορήγησης ειδικών χρηματικών επικουρικών επιδομάτων σε οικογένειες πολυτέκνων καθιερώθηκε. Οι αιτήσεις και η εξέτασή τους επαφίεται στους ΟΤΑ.
- Σε μια προσπάθεια να αντιμετωπιστούν οι έκτακτες και ιδιαίτερες ανάγκες είναι δυνατή η παροχή ειδών διαβίωσης, υγειονομικής περίθαλψης και χρηματικής βοήθειας στους οικονομικά ασθενείς από τους ΟΤΑ κτλ.

Παρά το γεγονός ότι οι δυνάμεις της Τοπικής Αυτοδιοίκησης παρουσιάζονται ως οι πλέον κατάλληλες για την άσκηση κοινωνικής πολιτικής και ιδιαίτερα σε τοπικό επίπεδο, τα προβλήματα και τα εμπόδια δεν λείπουν. Η χαώδης νομοθεσία, η ανάθεση ολοένα και περισσότερων καθηκόντων στους ΟΤΑ, οι εκπτώσεις στην χρηματοδότηση λόγω του γενικού κλίματος οικονομικής ύφεσης έχει συχνά οδηγήσει σε τέλμα την ανάπτυξη της τοπικής κοινωνικής πολιτικής. Ωστόσο, καταβάλλεται σήμερα σθεναρή προσπάθεια για τον εξορθολογισμό και την αποδοτικότερη οργάνωση του συστήματος, τόσο με την αναδιάρθρωση των χορηγούμενων χρηματικών ποσών, όσο και με την

μεταρρύθμιση του νομικού καθεστώτος προς το πιο σύγχρονο και το πιο αποτελεσματικό¹⁵.

¹⁵ Βλ. Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης, 2006, ό.π.: σελ. 82-95, Κοκονέζη, 2008, ό.π.: σελ. 33-36 και 197-230 και Στασινοπούλου, 2006, ό.π.: σελ. 48-91.

Δεύτερη Ενότητα:

Η ερευνητική υπόθεση

Κεφάλαιο 4^ο Έρευνα για την Κοινωνική Πολιτική

4.1 Διευκρινίσεις στην μέθοδο και τους στόχους της προσέγγισης

Στην παρούσα έρευνα πρόκειται να μελετήσουμε το παράδειγμα του Οργανισμού Τοπικής Αυτοδιοίκησης του Δήμου Καλαμάτας και συγκεκριμένα του Κέντρου Φυσικής και Ιατρικής Αποκατάστασης (ΚΕΦΙΑΠ). Η ερευνητική μας προσέγγιση επιδιώκει να απαντήσει σε ερωτήματα όπως ποια οφέλη αποκόμισε η τοπική κοινωνία από την λειτουργία του ΚΕΦΙΑΠ, σε ποιο βαθμό το Κέντρο μπορεί να νοηθεί ως κοινωνική επιχείρηση και ποια είδη κοινωνικής πολιτικής ασκούνται μέσω αυτού.

Η έρευνα είναι περιγραφική κατά το είδος και διεξήχθη σε δύο επίπεδα, αφενός με την σύνταξη και την μελέτη ερωτηματολογίων που κατατέθηκαν για συμπλήρωση από το υπαλληλικό και εθελοντικό ανθρώπινο δυναμικό του Κέντρου, αφετέρου με την συγκέντρωση πληροφοριών, όπως αυτά πηγάζουν από τα αρχεία του ΚΕΦΙΑΠ, όπως για παράδειγμα το πλήθος των εθελοντών που απασχολείται ανά έτος, το είδος των δραστηριοτήτων τους, το ηλικιακό τους επίπεδο και οι κοινωνικές δράσεις που έχει διοργανώσει το Κέντρο. Κατά την διάρκεια της διεξαγωγής της δόθηκε μεγάλη προσοχή στην σύνταξη και την διατύπωση των ερωτήσεων, αλλά και στην εκτίμηση των απαντήσεων προκειμένου να αποφευχθούν τυχόν μεροληπτικά και ανακριβή συμπεράσματα. Το δείγμα της έρευνας είναι τυχαίο, ωστόσο, θεωρώ πως είναι ενδεικτικό, αφού το ΚΕΦΙΑΠ απασχολεί εθελοντικά και επαγγελματικά ένα ετερόκλητο πλήθος δημοτών που διαφέρει χαρακτηριστικά στην οικονομική κατάσταση, το μορφωτικό επίπεδο, την επαγγελματική ιδιότητα και την κοινωνική θέση.

Βασικός στόχος της έρευνας είναι να κατανοήσουμε το μέγεθος της επίδρασης που έχει η λειτουργία ενός τέτοιου Κέντρου στην τοπική κοινωνία,

να εκτιμήσουμε την αποτελεσματικότητά του στην παροχή των ορισμένων υπηρεσιών, να καταγράψουμε τις εντυπώσεις των εθελοντών και των υπαλλήλων. Με λίγα λόγια, επιδιώκουμε να εξετάσουμε το μέτρο στο οποίο η σύσταση και η λειτουργία του ΚΕΦΙΑΠ συνιστά «κοινωνική πολιτική».

Από την άλλη μεριά, η επιθυμία να αποσαφηνίσουμε με μεγαλύτερη ακρίβεια τις αντιλήψεις που κυριαρχούν σχετικά με την φύση και την σημασία της κοινωνικής πολιτικής, καθώς και η σχετική ιδεολογική τοποθέτηση του κρατικού μηχανισμού παραμένει το ισχυρότερο κίνητρο της ερευνητικής προσέγγισης. Πράγματι, αναφέρθηκε παραπάνω ότι η κοινωνική πολιτική και τα μέτρα υπό τα οποία αυτή εφαρμόζεται σε κάθε περίπτωση εξαρτάται και μορφοποιείται κατά κανόνα με βάση τις ισχύουσες αντιλήψεις και το πολιτειακό σύστημα. Κάτι τέτοιο βεβαίως θα σήμαινε ότι μια όσο το δυνατόν πιο ακριβής σημασιολόγηση της κοινωνικής πολιτικής θα μπορούσε να προσφέρει στον αναγνώστη και στον μελετητή σημαντικές πληροφορίες προς την ερμηνεία και την ανάλυση του ίδιου του πολιτειακού συστήματος και των κοινωνικό-πολιτικών πεποιθήσεων, όπως συναντώνται σε μια περιοχή και όπως απορρέουν από τις τοπικές δραστηριότητες κοινωνικής πολιτικής και επιχειρηματικότητας.

Όλα τα παραπάνω συνηγορούν στο συμπέρασμα ότι απώτερος σκοπός της έρευνας δεν μπορεί παρά να είναι η ερμηνεία των στάσεων της κοινωνίας (λόγου χάριν, οι αντιλήψεις και συμπεριφορά απέναντι στις μειονότητες), οι ιδεολογικές τοποθετήσεις του ίδιου του κράτους (παραδείγματος χάριν, κατά πόσο μια χώρα έχει όντως εκδημοκρατιστεί), οι αντιλήψεις των περιφερειακών τοπικών κοινωνιών (πως, για παράδειγμα, η πλειοψηφία μιας οριοθετημένης τοπικής κοινωνίας αντιλαμβάνεται τις δράσεις αλληλεγγύης και το θέμα της ένταξης των περιθωριοποιημένων κοινωνικών ομάδων).

4.2 Το ΚΕΦΙΑΠ ως ερευνητικό αντικείμενο

Το 2003, όταν ιδρύθηκε το Κέντρο Φυσικής και Ιατρικής Αποκατάστασης του Νομού Μεσσηνίας στην Καλαμάτα, το γεγονός αποτελούσε μια σημαντική καινοτομία για την περιοχή και φυσικά μια ουσιαστική τομή στον τομέα της κοινωνικής πολιτικής που εξυπηρετούσε και συνάμα απασχολούσε τα μέλη της τοπικής κοινωνίας. Αρχικά, το ΚΕΦΙΑΠ λειτουργούσε υπό την ονομασία «Κέντρο Εκπαίδευσης Κοινωνικής Υποστήριξης και Κατάρτισης Ατόμων με Ειδικές Ανάγκες» (ΚΕΚΥΚΑμΕΑ), αλλά με νομοθετική πράξη του 2011 αποφασίστηκε η μετονομασία των ΚΕΚΥΚΑΜΕΑ ανά την Ελλάδα σε ΚΕΦΙΑΠ. Παρά το γεγονός ότι η αλλαγή αυτή σηματοδοτούσε και τον εκ νέου προσανατολισμό των κέντρων αυτών αποκλειστικά προς την παροχή ιατρικής και θεραπευτικής υποστήριξης, έπειτα από το έγγραφο αίτημα της διοίκησης του ΚΕΦΙΑΠ Μεσσηνίας ο νόμος υπέστη συμπληρώσεις και ο κοινωνικός και εκπαιδευτικός χαρακτήρας του κέντρου παρέμεινε ως είχε.

Με την πρώτη έναρξη της λειτουργίας του, τα βασικά στελέχη του ΚΕΦΙΑΠ προχώρησαν στην καταγραφή των ατόμων με αναπηρία χρησιμοποιώντας αφενός τα αρχεία της Υπηρεσίας Κοινωνικής Πρόνοιας του Νομού Μεσσηνίας, προχωρώντας αφετέρου σε νέα απογραφή των ατόμων με την συνεργασία και την υποστήριξη των τοπικών φορέων Υγείας. Τότε αναδείχθηκε η ανάγκη για την οργάνωση συγκεκριμένης και δομημένης κοινωνικής πολιτικής για την κοινότητα των ατόμων με αναπηρίες στην ευρύτερη περιοχή της Μεσσηνίας, η απουσία της οποίας υπήρξε αισθητή στην περιοχή. Παρόλα αυτά το ΚΕΦΙΑΠ δεν περιόρισε τον σχεδιασμό και τους στοχασμούς του αποκλειστικά γύρω από το ζήτημα της θεραπευτικής υποστήριξης των ατόμων με αναπηρία παρέχοντας υπηρεσίες εργοθεραπείας, λογοθεραπείας, φυσικοθεραπείας και οδοντιατρικής, οι οποίες καλύπτοντας από την κοινωνική ή την προνοιακή ασφάλιση του συμμετέχοντος. Αντίθετα, επέκτεινε τις δραστηριότητές του σε ζητήματα που σχετίζονται με την κοινωνική ενσωμάτωση, την καλλιτεχνική δημιουργικότητα, την άθληση, την εκπαίδευση στις κοινωνικές δεξιότητες και την δημιουργική απασχόληση, δραστηριότητες οι οποίες στοχεύουν στην μεικτή συμμετοχή ατόμων με αναπηρία και ατόμων χωρίς ειδικές δυσκολίες.

Μια επιπλέον καινοτομία της δράσης του ΚΕΦΙΑΠ ήταν ότι τα πρώτα μέλη του, που περιελάμβαναν:

- το υπαλληλικό και διοικητικό προσωπικό,
- το σώμα των εθελοντών,
- τον σύλλογο των Φίλων του ΚΕΦΙΑΠ και
- τον σύλλογο Γονέων και Κηδεμόνων των χρηστών των υπηρεσιών του Κέντρου,

ζήτησαν οργανωμένα και δημόσια την συμμετοχή και την συνεργασία όλων των φορέων του Νομού που θα μπορούσαν με κάποιον τρόπο να βελτιώσουν το Κέντρο από άποψης υποδομών, υπηρεσιών, κοινωνικής πολιτικής και αλληλεπίδρασης. Σύντομα, οι διάφοροι φορείς άρχισαν να ανταποκρίνονται με πρώτο το Γενικό Νομαρχιακό Νοσοκομείο της Καλαμάτας, το οποίο δέχθηκε να επιτρέψει την μετακίνηση τεσσάρων υπαλλήλων στο ΚΕΦΙΑΠ για μια φορά την εβδομάδα προκειμένου να παρέχουν εθελοντικά υπηρεσίες ψυχοκοινωνικής αποκατάστασης. Σειρά είχαν το ανθρωπινό δυναμικό του Δημοτικού Ωδείου, που ανέλαβε την εθελοντική παροχή δραστηριοτήτων μουσικοθεραπείας, το δυναμικό της Δημοτικής Επιχείρησης Πολιτιστικής Ανάπτυξης Καλαμάτας (ΔΕΠΑΚ), που ανέλαβε επίσης εθελοντικά την διεξαγωγή μαθημάτων γλυπτικής, βιβλιοδεσίας, χορού και αγγειοπλαστικής για τα άτομα με αναπηρία και το Σώμα Εθελοντών του Δήμου Καλαμάτας, που προσέφερε συστηματικά τις υπηρεσίες του ως βοηθητικό προσωπικό.

Όπως αναφέρεται στην ιστοσελίδα του Κέντρου, κατά τον πρώτο χρόνο λειτουργίας του Κέντρου οργανώνονται οι πρώτες ομάδες Κοινωνικών Δεξιοτήτων, Κοινωνικοποίησης, Γονέων και Εθελοντών, καθώς επίσης και κεραμικής, χειροτεχνίας, θεατρικού παιχνιδιού μουσικοθεραπείας και γυμναστικής μέσω του προγράμματος «Φυσικής Αγωγής και Ψυχαγωγίας» της Ε.Σ.Α.Ε.Α.

Από το 2004 και εξής το ΚΕΦΙΑΠ έχει κατορθώσει να προσλάβει περίπου 15 άτομα ως μέλη του μόνιμου προσωπικού μέσω διαγωνισμών ΑΣΕΠ. Παράλληλα μέσω της διαδικασίας μετατάξεων, ένας επισκέπτης υγείας, ένας νοσηλεύτης κι ένας εργοθεραπευτής έχουν μεταφερθεί από την τοπική

νοσοκομειακή μονάδα στο ΚΕΦΙΑΠ. Με ιδιωτική χορηγία το Κέντρο απέκτησε σύντομα ειδικό όχημα για την μεταφορά των ατόμων με αναπηρία από και προς τις εγκαταστάσεις του, ενώ με έξοδα του Δήμου προσλήφθηκε οδηγός. Το Σώμα Εργαζομένων των Δημόσιων Παιδικών Σταθμών της Καλαμάτας προσέφερε εθελοντικά τις υπηρεσίες του αναλαμβάνοντας την συνοδεία των ατόμων με αναπηρία ως συνοδηγοί στο ειδικό όχημα μεταφοράς. Πολύ σύντομα κατασκευάστηκε το φυσιοθεραπευτήριο, το οδοντιατρείο και η πισίνα για τις σύγχρονες υδροθεραπείες. Παράλληλα, οργανώθηκε κι εμπλουτίστηκε μέσω κρατικών χορηγιών, δημοτικών και ιδιωτικών δωρεών βιβλιοθήκη με υλικό που σχετίζεται με την κοινωνικοποίηση και την εκπαίδευση των ατόμων με αναπηρία.

Σήμερα το ΚΕΦΙΑΠ Καλαμάτας θεωρείται πρότυπο, όχι μόνο για τις υπηρεσίες φυσικής αποκατάστασης που προσφέρει, αλλά κυρίως για την σημαντική θέση που κατέχει στην τοπική κοινωνία. Χάρη στην δράση του, άτομα με χρόνιες δυσκολίες βγήκαν από το σπίτι, συνεργάστηκαν με τους λοιπούς δημότες, παρήγαγαν προϊόντα, δημιούργησαν, παρουσίασαν καλλιτεχνικές δράσεις (όπως χοροθεατρικές παραστάσεις και συναυλίες) και ενσωματώθηκαν σημαντικά στην κοινωνία της περιοχής. Αν και η ίδια η τοπική κοινωνία κατόρθωσε να περιορίσει αξιοσημείωτα τον φόβο του διαφορετικού-άλλου και τα αισθήματα ρατσισμού, αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι τα μέλη του ΚΕΦΙΑΠ προβάλλοντας το κριτήριο της ισότητας και βαδίζοντας πάνω σε έναν δομημένο χάρτη κοινωνικής πολιτικής κατόρθωσε να δείξει τον δρόμο της «ενεργούς συμμετοχής» σε άτομα με αναπηρία και σε απλούς δημότες. Η άμεση συνεργασία τους είχε ευεργετικά αποτελέσματα για την κοινωνικοποίηση των ατόμων με αναπηρία, ενώ ενίσχυσε την δημοκρατικότητα και τροφοδότησε με πληροφορίες επί των ειδικών αναγκών τους πολίτες. Επιπρόσθετα, με νομοθετική πράξη, το ΚΕΦΙΑΠ αναγνωρίστηκε ως Κέντρο στο οποίο μπορούν να απασχολούνται φοιτητές των Ανώτερων Τεχνολογικών Ιδρυμάτων στο πλαίσιο της Πρακτικής τους άσκησης. Σήμερα το ΚΕΦΙΑΠ είναι σε θέση να απασχολεί και νέους που ταξιδεύουν από όλη την Ευρώπη για να εργαστούν εθελοντικά σε διάφορους φορείς μέσω του προγράμματος EVS (Ευρωπαϊκή Κινητικότητα Νέων), όπου οι ίδιοι

συμμετέχουν ενεργά στον εναλλακτικό κλάδο θεραπευτικών υπηρεσιών, την θεραπευτική ιππασία, γεγονός που αποτελεί καινοτομία, αφού σε ολόκληρη την Νότια Ελλάδα, μόνο η Καλαμάτα μπορεί να προσφέρει τέτοιες δραστηριότητες.

Ωστόσο, το ΚΕΦΙΑΠ αποτελεί ένα χαρακτηριστικό και πολύπτυχο παράδειγμα κοινωνικής πολιτικής, αφού σε πολλές περιπτώσεις θα μπορούσε να θεωρηθεί και ως κοινωνική επιχείρηση. Αυτό διότι κατ' αρχάς απασχολεί μόνιμο και αμειβόμενο προσωπικό, έπειτα εμπλέκει στις δράσεις του την τοπική κοινωνία, κινητοποιείται από αυτήν και απευθύνεται σε αυτήν. Επιπρόσθετα, η δράση του έχει κοινωνικό χαρακτήρα και βοηθά στην ένταξη μιας μειονότητας στο ευρύ πλαίσιο της κοινωνίας. Ακόμη διατηρεί το στοιχείο της τοπικότητας με την επαφή των μελών της τοπικής κοινωνίας να αλληλεπιδρά αδιάκοπα και άμεσα και την αναβάθμιση της ίδιας της περιοχής. Επιπλέον, οι χρήστες των υπηρεσιών του ΚΕΦΙΑΠ διοργανώνουν τακτικά εκδηλώσεις και παράγουν προϊόντα, όπως πήλινες δημιουργίες, πασχαλινές λαμπάδες, χριστουγεννιάτικα στολίδια, αποκριάτικες μάσκες κ.α. τα οποία πουλούν ώστε να ενισχύσουν το ταμείο τους και να συνεχίσουν τις δράσεις τους. Μέσα στο ίδιο το Κέντρο λειτουργεί κυλικείο, στο οποίο εργάζονται τα ίδια τα άτομα με αναπηρία (κυρίως νέοι με αναπτυξιακές διαταραχές που ανήκουν στο φάσμα του αυτισμού), τα οποία αμείβονται για την εργασία τους, ενώ το χρηματικό πλεόνασμα διατίθεται για την διοργάνωση εκδρομών, την αγορά υλικού και την διεξαγωγή εκδηλώσεων.

Με βάση τα παραπάνω, μπορεί κανείς να κατανοήσει τους λόγους για τους οποίους το ΚΕΦΙΑΠ επιλέχθηκε ως ερευνητικό αντικείμενο αφού μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως χαρακτηριστικό παράδειγμα της εφαρμογής της κοινωνικής πολιτικής σε τοπικό επίπεδο, ενώ διατηρεί σταθερά και ξεκάθαρα στοιχεία επιχειρηματικότητας¹⁶.

¹⁶ Βλ. ΚΕΦΙΑΠ Μεσσηνίας, <http://www.kevkamea-m.gr/>.

Κεφάλαιο 5^ο Αποτελέσματα έρευνας

5.1 Μεθοδολογία

Ο τύπος της έρευνας ήταν πρωτογενής, δηλαδή συλλογή δεδομένων που δεν είχαν υποστεί καμία προηγούμενη επεξεργασία. Η μεθοδολογία που χρησιμοποιήθηκε ήταν το ερωτηματολόγιο. Αντικείμενο της έρευνας ήταν η κοινωνική επιχειρηματικότητα στο Δήμο Καλαμάτας.

Το εύρος του ερωτηματολογίου ήταν 17 ερωτήσεις, από τις οποίες οι 3 πρώτες αφορούσαν την ταυτότητα του ερωτώμενου και οι υπόλοιπες 14 το αντικείμενο της έρευνας. Όλες οι ερωτήσεις ήταν κλειστού τύπου.

Πριν την οριστική μορφοποίηση του ερωτηματολογίου, προηγήθηκαν δυο πιλοτικά ερωτηματολόγια τα οποία φανέρωσαν τις όποιες εκφραστικές αδυναμίες υπήρχαν στις ερωτήσεις, ώστε να γίνουν οι απαραίτητες τροποποιήσεις.

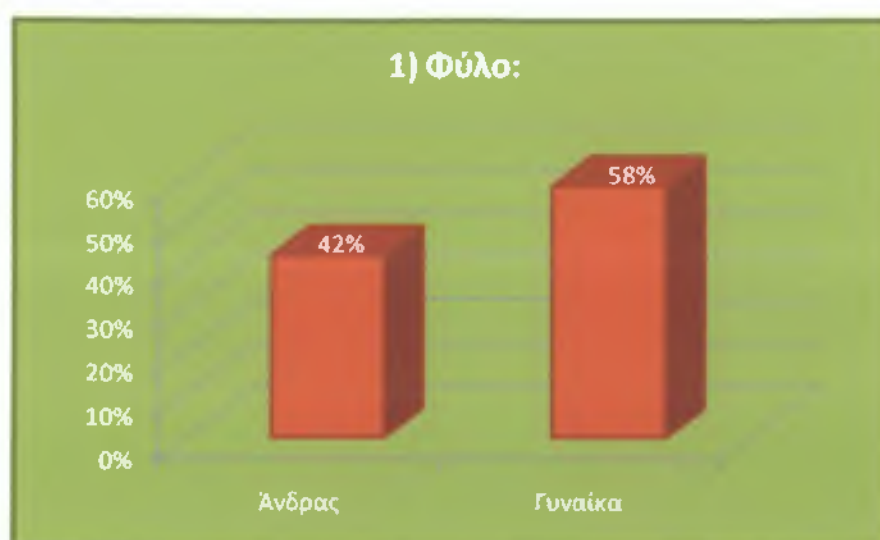
Η έρευνα διενεργήθηκε από την 5^η έως και την 15^η Νοεμβρίου. Το εύρος του δείγματος ήταν 50 πολίτες του Δήμου Καλαμάτας και η επιλογή ήταν τυχαία. Η επεξεργασία των πληροφοριών έγινε με την βοήθεια του Microsoft Excel 2007.

5.2 Αποτελέσματα

Παρακάτω παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της έρευνας που αφορούν την δράση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας στο Δήμο Καλαμάτας.

Πίνακας 5.1 Φύλο

1) Φύλο:		
Άνδρας	21	42%
Γυναίκα	29	58%
Σύνολο	50	100%

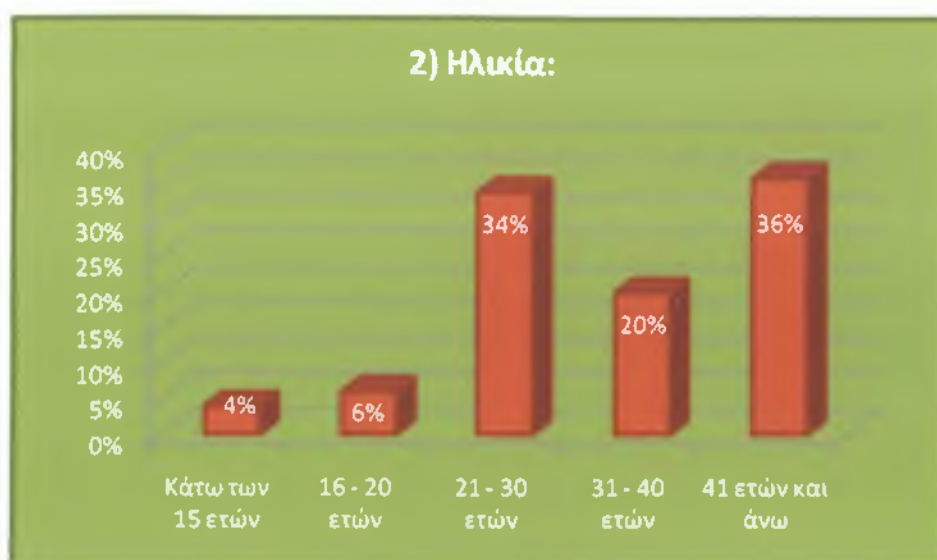

Διάγραμμα 5.1 Φύλο

Το διάγραμμα 5.1 αφορά το φύλο των ερωτώμενων. Παρατηρούμε ότι το 58% των πολιτών του Δήμου Καλαμάτας που έλαβαν μέρος στην έρευνα είναι γυναίκες, ενώ το υπόλοιπο 45% είναι άνδρες.

Πίνακας 5.2 Ηλικία

2) Ηλικία:		
Κάτω των 15 ετών	2	4%
16 - 20 ετών	3	6%
21 - 30 ετών	17	34%
31 - 40 ετών	10	20%
41 ετών και άνω	18	36%
	50	100%

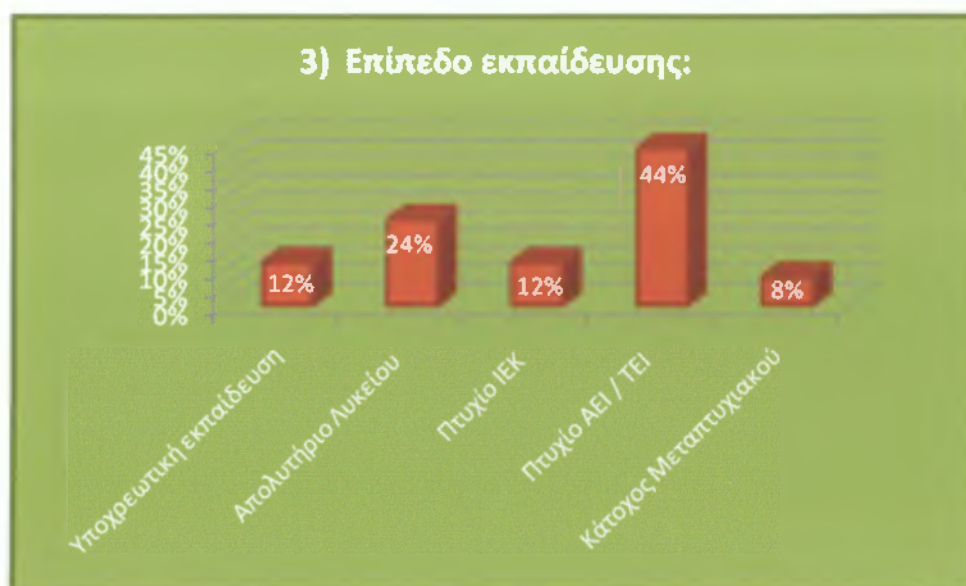

Διάγραμμα 5.2 Ηλικία

Το διάγραμμα 5.2 αφορά την ηλικία των ερωτώμενων. Σύμφωνα λοιπόν με αυτό, το μεγαλύτερο ποσοστό των πολιτών 36% είναι από 41 ετών και άνω. Μεγάλο είναι και το ποσοστό του δείγματος που βρίσκεται μεταξύ 21 και 30 ετών (34%). Ακολουθούν οι ηλικίες 31 έως 40 ετών με ποσοστό 20%, ένα 6% βρίσκεται μεταξύ 16 και 20 ετών και μόλις το 4% είναι κάτω των 15 ετών.

Πίνακας 5.3 Επίπεδο εκπαίδευσης

3) Επίπεδο εκπαίδευσης:		
Υποχρεωτική εκπαίδευση	6	12%
Απολυτήριο Λυκείου	12	24%
Πτυχίο ΙΕΚ	6	12%
Πτυχίο ΑΕΙ / ΤΕΙ	22	44%
Κάτοχος Μεταπτυχιακού	4	8%
Σύνολο	50	100%

Διάγραμμα 5.3 Επίπεδο εκπαίδευσης

Το διάγραμμα 5.3 μας πληροφορεί για το μορφωτικό επίπεδο των ερωτώμενων. Παρατηρείται ένα αρκετά υψηλό μορφωτικό επίπεδο στους πολίτες της Καλαμάτας που έλαβαν μέρος στην έρευνα, καθώς το 44% έχουν πτυχίο ΑΕΙ / ΤΕΙ. Το 24% του δείγματος έχει απολυτήριο Λυκείου, πτυχίο ΙΕΚ ή υποχρεωτική εκπαίδευση έχει λάβει το 12% του δείγματος αντίστοιχα και το υπόλοιπο 8% είναι κάτοχοι Μεταπτυχιακού.

Πίνακας 5.4 Τομείς για τους οποίους έχει αναπτυχθεί κοινωνική πολιτική στην περιοχή

4) Να κυκλώσετε τους τομείς για τους οποίους γνωρίζετε πως έχει αναπτυχθεί κοινωνική πολιτική στην περιοχή σας:		
Υγεία	15	20%
Περιβάλλον	18	24%
Παιδεία	3	4%
Ένταξη	2	3%
Πολιτισμός	27	36%
Δεν Γνωρίζω	10	13%
	75	100%

Διάγραμμα 5.4 Τομείς για τους οποίους έχει αναπτυχθεί κοινωνική πολιτική στην περιοχή

Από το διάγραμμα 5.4 πληροφορούμαστε για τους τομείς που έχει αναπτυχθεί η κοινωνική πολιτική στην περιοχή, σύμφωνα με τις απαντήσεις των πολιτών της Καλαμάτας. Παρατηρείται ότι η κοινωνική πολιτική στο Δήμο Καλαμάτας έχει αναπτυχθεί κυρίως στον τομέα του Πολιτισμού (36%), έπειτα στον τομέα

του Περιβάλλοντος (24%) και στον τομέα της Υγείας με ποσοστό 20%. Πολύ λίγοι είναι οι πολίτες που πιστεύουν ότι η κοινωνική πολιτική έχει αναπτυχθεί στον τομέα της Παιδείας (4%) και στην ένταξη των ευπαθών ομάδων στο κοινωνικό σύνολο (3%). Μεγάλο είναι και το ποσοστό του δείγματος που δεν γνωρίζει και φτάνει το 13%.

Πίνακας 5.5 Πρόσβαση σε κοινωνικές υπηρεσίες

5) Η πρόσβαση σας σε κοινωνικές υπηρεσίες είναι εύκολη;		
Ναι	25	50%
Όχι	25	50%
	50	100%

Διάγραμμα 5.5 Πρόσβαση σε κοινωνικές υπηρεσίες

Το διάγραμμα 5.5 αφορά το κατά πόσο είναι εύκολη η πρόσβαση των πολιτών της Καλαμάτας στις κοινωνικές υπηρεσίες. Παρατηρούμε ότι το δείγμα είναι μοιρασμένο, δηλαδή, ακριβώς οι μισοί πολίτες δηλώνουν ότι έχουν εύκολη πρόσβαση στις κοινωνικές υπηρεσίες και οι άλλοι μισοί ότι έχουν δύσκολη πρόσβαση.

Πίνακας 5.6 Αριθμός μελών που είναι λήπτες κοινωνικών υπηρεσιών

6) Πόσα μέλη της οικογένειάς σας είναι λήπτες των κοινωνικών υπηρεσιών του Δήμου;		
1	8	16%
2	7	14%
3	0	0%
περισσότερα από 3	0	0%
κανένα	35	70%
	50	100%

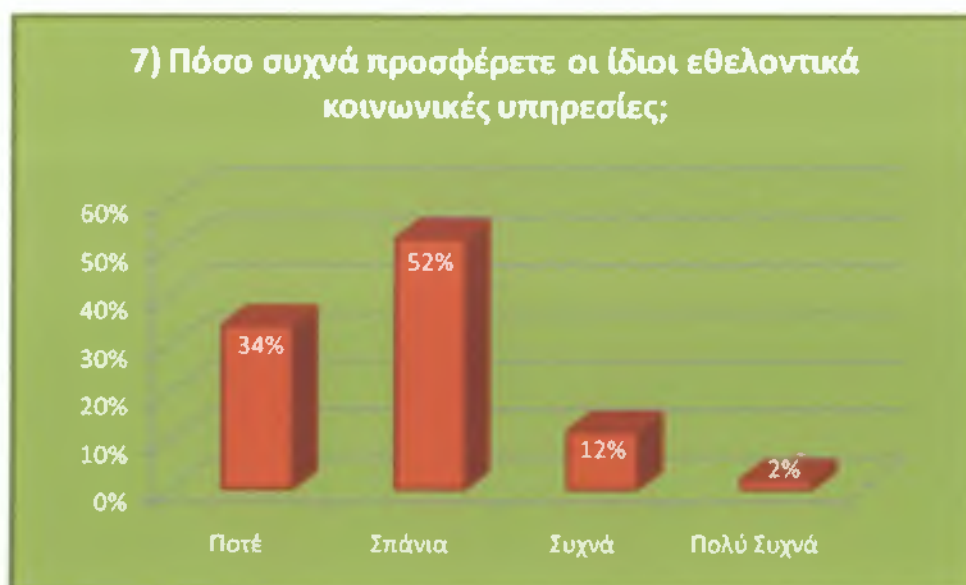

Διάγραμμα 5.6 Αριθμός μελών που είναι λήπτες κοινωνικών υπηρεσιών

Το διάγραμμα 5.6 μας πληροφορεί για τον αριθμό των μελών που είναι λήπτες των κοινωνικών υπηρεσιών του Δήμου Καλαμάτας. Παρατηρούμε ότι η πλειοψηφία των πολιτών (70%) δεν έχει κανένα μέλος στην οικογένειά του που να λαμβάνει κοινωνικές υπηρεσίες. Το 16% του δείγματος έχει 1 μέλος και το υπόλοιπο 14% έχει 2 μέλη που είναι λήπτες κοινωνικών υπηρεσιών.

Πίνακας 5.7 Εθελοντική προσφορά κοινωνικών υπηρεσιών

7) Πόσο συχνά προσφέρετε οι ίδιοι εθελοντικά κοινωνικές υπηρεσίες;		
Ποτέ	17	34%
Σπάνια	26	52%
Συχνά	6	12%
Πολύ Συχνά	1	2%
	50	100%

Διάγραμμα 5.7 Εθελοντική προσφορά κοινωνικών υπηρεσιών

Στο διάγραμμα 5.7 εμφανίζεται η συχνότητα που οι πολίτες της Καλαμάτας προσφέρουν εθελοντικά κοινωνικές υπηρεσίες. Παρατηρούμε ότι το 52% του δείγματος προσφέρει σπάνια εθελοντικά κοινωνικές υπηρεσίες, το 34% δεν προσφέρει ποτέ, το 12% προσφέρει υπηρεσίες συχνά και μόλις το 2% προσφέρει πολύ συχνά εθελοντικά κοινωνικές υπηρεσίες. Διαπιστώνουμε από τα παραπάνω ότι οι πολίτες του Δήμου Καλαμάτας δεν έχουν το αίσθημα της κοινωνικής προσφοράς.

Πίνακας 5.8 Συμμετοχή σε κοινωνικές επιχειρηματικές δράσεις

8) Πόσο συχνά έχετε συμμετάσχει σε κοινωνικές επιχειρηματικές δράσεις (πώληση αντικειμένων που κατασκευάζουν πχ ΑμΕΑ, πώληση ημερολογίων, λαμπάδων κτλ);		
Ποτέ	30	60%
Σπάνια	14	28%
Συχνά	5	10%
Πολύ Συχνά	1	2%
	50	100%

Διάγραμμα 5.8 Συμμετοχή σε κοινωνικές επιχειρηματικές δράσεις

Στο διάγραμμα 5.8 εμφανίζεται η συχνότητα που οι πολίτες της Καλαμάτας συμμετέχουν σε κοινωνικές επιχειρηματικές δράσεις (πώληση αντικειμένων που κατασκευάζουν πχ ΑμΕΑ, πώληση ημερολογίων, λαμπάδων κτλ). Παρατηρούμε ότι η πλειοψηφία των πολιτών (60%) δεν συμμετέχει σε τέτοιες δράσεις ποτέ. Το 28% του δείγματος συμμετέχει σπάνια, το 10% συμμετέχει συχνά και μόλις το 2% των πολιτών συμμετέχει πολύ συχνά σε κοινωνικές

επιχειρηματικές δράσεις. Και από αυτό το διάγραμμα διαπιστώνουμε ότι οι πολίτες του Δήμου Καλαμάτας δεν συμμετέχουν σε κοινωνικές δράσεις.

Πίνακας 5.9 Πληροφόρηση για την ύπαρξη επιχειρηματικών ενεργειών

9) Από που πληροφορείστε για την ύπαρξη κοινωνικών επιχειρηματικών ενεργειών του Δήμου;		
Νοσοκομείο Καλαμάτας	12	15%
Τύπος και ΜΜΕ	8	10%
Φίλοι / γνωστοί	22	28%
Σχολικό περιβάλλον	7	9%
Δήμος Καλαμάτας	3	4%
Διαδίκτυο	20	26%
Υπηρεσία Υγείας και Πρόνοιας	2	3%
ΚΕΔΔΥ	0	0%
Δεν τις γνωρίζω	4	5%
	78	100%

Διάγραμμα 5.9 Πληροφόρηση για την ύπαρξη επιχειρηματικών ενεργειών

Το διάγραμμα 5.9 αφορά την πληροφόρηση των πολιτών της Καλαμάτας για την ύπαρξη κοινωνικών επιχειρηματικών ενεργειών του Δήμου. Παρατηρούμε ότι σχεδόν οι μισοί πολίτες πληροφορούνται για την ύπαρξη κοινωνικών επιχειρηματικών ενεργειών από φίλους και γνωστούς (28%), αλλά και από το διαδίκτυο (26%). Το 15% πληροφορείται από το Νοσοκομείο Καλαμάτας, το 10% από τον Τύπο και γενικά τα ΜΜΕ, το 9% από το σχολικό περιβάλλον, το 4% από το Δήμο Καλαμάτας και μόλις το 3% πληροφορείται από την Υπηρεσία Υγείας και Πρόνοιας. Ένα 5% των πολιτών δεν γνωρίζει καθόλου για την ύπαρξη κοινωνικών επιχειρηματικών ενεργειών.

Πίνακας 5.10 Οι βασικότερες κοινωνικές υπηρεσίες

10) Να επιλέξετε δυο ως τις βασικότερες κοινωνικές υπηρεσίες που λαμβάνετε οι ίδιοι ή κάποιο μέλος της οικογένειάς σας:		
Φυσική αποκατάσταση	8	13%
Εκπαιδευτική στήριξη	2	3%
Δημιουργική απασχόληση	5	8%
Ψυχολογική υποστήριξη	8	13%
Κοινωνικοποίηση και ένταξη	2	3%
Δεν λαμβάνω	35	58%
	60	100%

Διάγραμμα 5.10 Οι βασικότερες κοινωνικές υπηρεσίες

Στο διάγραμμα 5.10 εμφανίζονται οι βασικότερες κοινωνικές υπηρεσίες που λαμβάνουν οι πολίτες της Καλαμάτας ή κάποιο μέλος της οικογένειάς τους. Διαπιστώνουμε ότι η πλειοψηφία του δείγματος (58%) δεν λαμβάνει κοινωνικές υπηρεσίες. Όσο για τους πολίτες που λαμβάνουν κοινωνικές υπηρεσίες, το 13% λαμβάνει ψυχολογική υποστήριξη, ένα ακόμα 13% παρακολουθεί πρόγραμμα φυσικής αποκατάστασης, το 8% συμμετέχει σε δράσεις δημιουργικής απασχόλησης, το 3% λαμβάνει εκπαιδευτική στήριξη και το υπόλοιπο 3% παρακολουθεί πρόγραμμα κοινωνικοποίησης και ένταξης.

Πίνακας 5.11 Βελτίωση της ποιότητας της καθημερινότητας από την δράση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας

11) Σε ποιον βαθμό θεωρείτε ότι η δράση κοινωνικής επιχειρηματικότητας του Δήμου έχει βελτιώσει την ποιότητα της καθημερινότητας σας και του λήπτη – μέλους της οικογενείας σας;		
Καθόλου	16	32%
Λίγο	22	44%
Μέτρια	8	16%
Πολύ	4	8%
Απόλυτα	0	0%
	50	100%

Διάγραμμα 5.11 Βελτίωση της ποιότητας της καθημερινότητας από την δράση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας

Το διάγραμμα 5.11 μας πληροφορεί για τον βαθμό βελτίωσης της ποιότητας της καθημερινότητας των πολιτών από την δράση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας. Σύμφωνα λοιπόν με αυτό, οι περισσότεροι πολίτες του Δήμου Καλαμάτας (44%) θεωρούν ότι έχει βελτιωθεί λίγο η ποιότητα της καθημερινότητάς τους από την δράση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας. Το 33% δεν βλέπει καθόλου βελτίωση στην καθημερινότητά του, το 16% θεωρεί

ότι έχει βελτιωθεί μέτρια, ενώ μόλις το 8% θεωρεί ότι η καθημερινότητά του έχει βελτιωθεί πολύ από την δράση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας.

Πίνακας 5.12 Ευαισθητοποίηση της τοπικής κοινωνίας από την δράση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας

12) Σε ποιον βαθμό θεωρείτε ότι η δράση κοινωνικής επιχειρηματικότητας του Δήμου έχει ευαισθητοποιήσει την τοπική κοινωνία;		
Καθόλου	7	14%
Λίγο	20	40%
Μέτρια	18	36%
Πολύ	5	10%
Απόλυτα	0	0%
	50	100%

Διάγραμμα 5.12 Ευαισθητοποίηση της τοπικής κοινωνίας από την δράση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας

Το διάγραμμα 5.12 μας πληροφορεί για τον βαθμό ευαισθητοποίησης της τοπικής κοινωνίας από την δράση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας. Παρατηρούμε ότι το 40% των πολιτών θεωρεί ότι η τοπική κοινωνία έχει ευαισθητοποιηθεί λίγο από την δράση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας.

Ένα ακόμα μεγάλο ποσοστό που αγγίζει το 36% θεωρεί ότι η τοπική κοινωνία έχει ευαισθητοποιηθεί μέτρια, το 14% πιστεύει ότι δεν έχει ευαισθητοποιηθεί καθόλου, ενώ μόλις το 10% θεωρεί ότι η τοπική κοινωνία έχει ευαισθητοποιηθεί πολύ από την δράση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας.

Πίνακας 5.13 Ένταξη των αδύναμων κοινωνικών ομάδων στην τοπική κοινωνία από την δράση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας

13) Πιστεύετε ότι η δράση κοινωνικής επιχειρηματικότητας του Δήμου έχει συντελέσει στην ένταξη των αδύναμων κοινωνικών ομάδων στην τοπική κοινωνία;		
Ναι	5	10%
Όχι	10	20%
Ίσως	35	70%
	50	100%

Διάγραμμα 5.13 Ένταξη των αδύναμων κοινωνικών ομάδων στην τοπική κοινωνία από την δράση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας

Το διάγραμμα 5.13 αφορά την ένταξη των αδύναμων κοινωνικών ομάδων στην τοπική κοινωνία από την δράση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας. Παρατηρούμε ότι η πλειοψηφία του δείγματος (70%) δεν είναι σίγουρη για την

δράση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας, καθώς πιστεύει ότι ίσως και να συντελεί στην ένταξη των αδύναμων κοινωνικών ομάδων στην τοπική κοινωνία. Το 20% πιστεύει ότι δεν συντελεί, ενώ μόλις το 10% θεωρεί ότι η δράση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας συντελεί στην ένταξή τους.

Πίνακας 5.14 Απήχηση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας

14) Πόσο θεωρείτε ότι έχει καθιερωθεί η δράση κοινωνικής επιχειρηματικότητας του Δήμου στην συνείδηση και την καθημερινότητα της τοπικής κοινωνίας;		
Καθόλου	7	14%
Λίγο	26	52%
Μέτρια	14	28%
Πολύ	3	6%
Απόλυτα	0	0%
	50	100%

Διάγραμμα 5.14 Απήχηση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας

Το διάγραμμα 5.14 μας πληροφορεί για την απήχηση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας. Διαπιστώνουμε ότι πάνω από τους μισούς πολίτες (52%) θεωρούν ότι η δράση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας του Δήμου

Καλαμάτας έχει καθιερωθεί λίγο στην συνείδηση και την καθημερινότητα της τοπικής κοινωνίας. Το 28% του δείγματος θεωρεί ότι έχει καθιερωθεί μέτρια, το 14% ότι δεν έχει καθιερωθεί καθόλου, ενώ μόλις το 6% θεωρεί ότι η δράση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας έχει καθιερωθεί πολύ στην συνείδηση και την καθημερινότητα της τοπικής κοινωνίας.

Πίνακας 5.15 Υποστήριξη της δράσης της κοινωνικής επιχειρηματικότητας από τον κρατικό μηχανισμό

15) Πιστεύετε ότι η δράση κοινωνικής επιχειρηματικότητας του Δήμου υποστηρίζεται επαρκώς από τον κρατικό μηχανισμό;		
Ναι	0	0%
Όχι	33	66%
Ίσως	17	34%
	50	100%

Διάγραμμα 5.15 Υποστήριξη της δράσης της κοινωνικής επιχειρηματικότητας από τον κρατικό μηχανισμό

Το διάγραμμα 5.15 αφορά την υποστήριξη της δράσης της κοινωνικής επιχειρηματικότητας από τον κρατικό μηχανισμό. Παρατηρούμε ότι η

πλειοψηφία των πολιτών της Καλαμάτας (66%) θεωρεί ότι η δράση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας του Δήμου δεν υποστηρίζεται επαρκώς από τον κρατικό μηχανισμό. Το υπόλοιπο 34% υποστηρίζει ότι ίσως και να υποστηρίζεται. Διαπιστώνουμε ότι δεν είναι θετική η εικόνα των πολιτών για τον κρατικό μηχανισμό.

Πίνακας 5.16 Ικανοποίηση από την ποιότητα των παρεχόμενων κοινωνικών υπηρεσιών της δράσης κοινωνικής επιχειρηματικότητας

16) Πόσο ικανοποιημένος είστε από την ποιότητα των παρεχόμενων κοινωνικών υπηρεσιών της δράσης κοινωνικής επιχειρηματικότητας του Δήμου;		
Καθόλου	7	14%
Λίγο	17	34%
Μέτρια	18	36%
Πολύ	2	4%
Απόλυτα	0	0%
Δεν λαμβάνω	6	12%
	50	100%

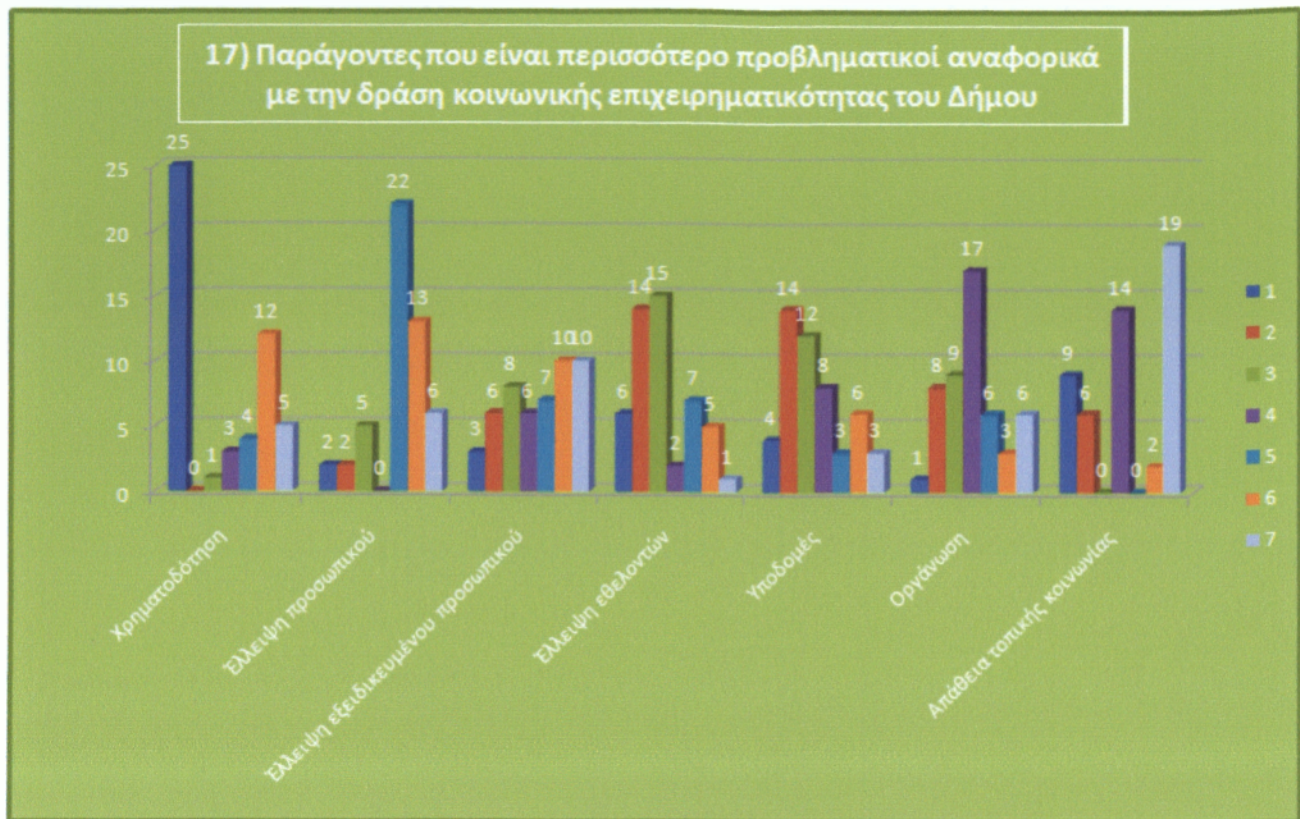

Διάγραμμα 5.16 Ικανοποίηση από την ποιότητα των παρεχόμενων κοινωνικών υπηρεσιών της δράσης κοινωνικής επιχειρηματικότητας

Στο διάγραμμα 5.16 εμφανίζεται ο βαθμός ικανοποίησης από την ποιότητα των παρεχόμενων κοινωνικών υπηρεσιών της δράσης της κοινωνικής επιχειρηματικότητας. Παρατηρούμε ότι οι περισσότεροι πολίτες της Καλαμάτας είναι μέτρια (36%) ή λίγο (34%) ικανοποιημένοι από την ποιότητα των παρεχόμενων κοινωνικών υπηρεσιών της δράσης της κοινωνικής επιχειρηματικότητας στο Δήμο τους. Το 14% δεν είναι καθόλου ικανοποιημένοι, ενώ μόνο το 4% δηλώνει πολύ ικανοποιημένο. Το υπόλοιπο 12% του δείγματος δεν μπορεί να απαντήσει στην ερώτηση καθώς δεν λαμβάνει κοινωνικές υπηρεσίες.

Πίνακας 5.17 Παράγοντες που είναι περισσότερο προβληματικοί αναφορικά με την δράση κοινωνικής επιχειρηματικότητας του Δήμου

17) Να ιεραρχήσετε τους παράγοντες που πιστεύετε ότι είναι περισσότερο προβληματικοί αναφορικά με την δράση κοινωνικής επιχειρηματικότητας του Δήμου ξεκινώντας από το 1:	ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ						
	1	2	3	4	5	6	7
Χρηματοδότηση	25	2	3	6	4	1	9
Έλλειψη προσωπικού	0	2	6	14	14	8	6
Έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού	1	5	8	15	12	9	0
Έλλειψη εθελοντών	3	0	6	2	8	17	14
Υποδομές	4	22	7	7	3	6	0
Οργάνωση	12	13	10	5	6	3	2
Απάθεια τοπικής κοινωνίας	5	6	10	1	3	6	19

Διάγραμμα 5.17 Παράγοντες που είναι περισσότερο προβληματικοί αναφορικά με την δράση κοινωνικής επιχειρηματικότητας του Δήμου

Στο διάγραμμα 5.17 εμφανίζονται οι παράγοντες που είναι περισσότερο προβληματικοί αναφορικά με την δράση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας του Δήμου Καλαμάτας. Παρατηρούμε ότι οι περισσότεροι πολίτες θεωρούν την χρηματοδότηση τον βασικότερο προβληματικό παράγοντα. Έπειτα την έλλειψη εθελοντών και υποδομών, στη συνέχεια την έλλειψη οργάνωσης, την έλλειψη προσωπικού αλλά και την έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού και τέλος, η απάθεια της τοπικής κοινωνίας θεωρείται από τους περισσότερους προβληματικός παράγοντας αναφορικά με την δράση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας του Δήμου Καλαμάτας.

Συμπεράσματα

Μέσα από την έρευνα που πραγματοποιήθηκε στους πολίτες του Δήμου Καλαμάτας, προέκυψαν κάποια χρήσιμα συμπεράσματα για την δράση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας στο Δήμο Καλαμάτας.

Η κοινωνική πολιτική στο Δήμο Καλαμάτας έχει αναπτυχθεί κυρίως στον τομέα του Πολιτισμού και στον τομέα του Περιβάλλοντος και λιγότερο στον τομέα της Υγείας.

Από τους πολίτες που έλαβαν μέρος στην έρευνα, η πλειοψηφία δεν έχει κανένα μέλος στην οικογένειά του που να λαμβάνει κοινωνικές υπηρεσίες. Αυτός είναι ένας βασικός λόγος που οι περισσότεροι πολίτες του Δήμου Καλαμάτας δεν έχουν το αίσθημα της κοινωνικής προσφοράς, καθώς σπάνια προσφέρουν εθελοντικά κοινωνικές υπηρεσίες. Ένας άλλος λόγος είναι και το ότι δεν συμμετέχουν ποτέ σε κοινωνικές επιχειρηματικές δράσεις, όπως πώληση αντικειμένων που κατασκευάζουν πχ ΑμΕΑ, πώληση ημερολογίων, λαμπάδων κτλ.

Παρόλα αυτά, πληροφορούνται για την ύπαρξη κοινωνικών επιχειρηματικών ενεργειών, κυρίως από φίλους και γνωστούς και μέσα από το διαδίκτυο.

Όσον αφορά την δράση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας στο Δήμο Καλαμάτας, οι περισσότεροι πολίτες θεωρούν ότι έχει βελτιωθεί λίγο ή και καθόλου η ποιότητα της καθημερινότητάς τους από την δράση της. Επιπλέον, πιστεύεται ότι η τοπική κοινωνία έχει ευαισθητοποιηθεί λίγο από την δράση αυτή και πως ίσως και να συντελεί στην ένταξη των αδύναμων κοινωνικών ομάδων στην τοπική κοινωνία. Τέλος, οι πολίτες θεωρούν ότι η δράση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας του Δήμου Καλαμάτας έχει καθιερωθεί λίγο στην συνείδηση και την καθημερινότητα της τοπικής κοινωνίας.

Σχετικά με τον κρατικό μηχανισμό, η εικόνα των πολιτών της Καλαμάτας δεν είναι θετική, καθώς θεωρούν ότι η δράση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας του Δήμου δεν υποστηρίζεται επαρκώς από τον κρατικό μηχανισμό.

Μέσα από την έρευνα, παρατηρούμε επίσης ότι οι περισσότεροι πολίτες της Καλαμάτας δεν είναι ικανοποιημένοι από την ποιότητα των παρεχόμενων κοινωνικών υπηρεσιών της δράσης της κοινωνικής επιχειρηματικότητας στο Δήμο τους.

Τέλος, όσον αφορά τους παράγοντες που είναι περισσότερο προβληματικοί αναφορικά με την δράση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας του Δήμου Καλαμάτας, παρατηρούμε ότι οι περισσότεροι πολίτες θεωρούν την χρηματοδότηση τον βασικότερο προβληματικό παράγοντα. Έπειτα την έλλειψη εθελοντών και υποδομών, στη συνέχεια την έλλειψη οργάνωσης, την έλλειψη προσωπικού αλλά και την έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού και τέλος, η απάθεια της τοπικής κοινωνίας θεωρείται από τους περισσότερους προβληματικός παράγοντας αναφορικά με την δράση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας του Δήμου Καλαμάτας.

Βιβλιογραφία

- Ewald F.** (2000), *Η Ιστορία του κράτους Πρόνοιας*, Αθήνα, Gutenberg.
- Smallbone D., Evans M., Ekanem Ig., Butters S.** (2001), *Researching social enterprise*, UK, Middlesex University.
- Αλεξίου Θ.** (1998), *Περιθωριοποίηση και ενσωμάτωση. Η κοινωνική πολιτική ως μηχανισμός ελέγχου και κοινωνικής πειθάρχησης*, Αθήνα, Παπαζήσης.
- Αλτάνης Π.** (1993), *Κοινωνικές Υπηρεσίες στην Τοπική Αυτοδιοίκηση*, 1993, Αθήνα, ΣΚΛΕ.
- Ζήσης Γ.**, «Κοινωνικές επιχειρήσεις. Μελέτη σχέδιο δράσης», *Κοινωνικές Επιχειρήσεις Σόλων*, 2000, Αθήνα: σελ. 13-35 και 81-92.
- Ησαΐας Γ.**, «Κοινωνική Επιχειρηματικότητα για Οικονομική και Κοινωνική Ανάπτυξη», *Επιχειρώ*, 16.03.2012: σελ. 21.
- Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης** (2006), *Κοινωνική Πολιτική και Τοπική Αυτοδιοίκηση. Τελική Έκθεση*, Αθήνα.
- Κοκονέζη Χ.** (2008), *Η Τοπική Αυτοδιοίκηση ως φορέας άσκησης κοινωνικής πολιτικής. Το παράδειγμα του Δήμου Αργυρούπολης*, Αθήνα, Πάντειο Πανεπιστήμιο Αθηνών.
- Κοντιάδης Ξ.** (2001), *Μεταμορφώσεις του Κοινωνικού Κράτους στην εποχή της Παγκοσμιοποίησης*, Αθήνα, Εκδόσεις Σάκκουλα.
- Κρητική Κοινωνική Οικονομική Σύμπραξη**, «Κοινωνική Οικονομία, Κοινωνική Επιχειρηματικότητα και Απασχόληση», *Εφημερίδα Πατρίς*, 27.05.2008: σελ. 13.
- Σκαμνάκης Χ.** (2006), *Ο ρόλος των Φορέων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην Άσκηση Κοινωνικής Πολιτικής*, Αθήνα, Gutenberg.
- Στασινοπούλου Ο.** (2006), *Σημειώσεις στην Κοινωνική Πολιτική. Βασικές έννοιες, ιστορική εξέλιξη, φορείς και πρότυπα*, Αθήνα, Πάντειο Πανεπιστήμιο Αθηνών.

Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης (2001), *Έκθεση αξιολόγησης συνεπειών ρυθμίσεων του σχεδίου νόμου «Κοινωνική οικονομία και κοινωνική επιχειρηματικότητα»*, Αθήνα.

Ηλεκτρονικές πηγές

ΚΕΦΙΑΠ Μεσσηνίας, <http://www.kekykamea-m.gr/>.

Παράρτημα

ΑΤΕΙ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ: Κοινωνική Πολιτική των ΟΤΑ και Κοινωνική
Επιχειρηματικότητα

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

- 1) Φύλο: Άντρας Γυναίκα
- 2) Ηλικία:
- Κάτω των 15 ετών 16-20 ετών
- 21-30 ετών 31-40 ετών
- 41 και άνω
- 3) Επίπεδο εκπαίδευσης:
- Υποχρεωτική εκπαίδευση Πτυχίο ΑΕΙ / ΤΕΙ
- Απολυτήριο Λυκείου Κάτοχος Μεταπτυχιακού
- Πτυχίο ΙΕΚ
- 4) Να κυκλώσετε τους τομείς για τους οποίους γνωρίζετε πως έχει αναπτυχθεί κοινωνική πολιτική στην περιοχή σας:
- Υγεία Περιβάλλον
- Παιδεία Ένταξη
- Πολιτισμός Δεν Γνωρίζω
- 5) Η πρόσβαση σας σε κοινωνικές υπηρεσίες είναι εύκολη;
- Ναι Όχι
- 6) Πόσα μέλη της οικογένειάς σας είναι λήπτες των κοινωνικών υπηρεσιών του Δήμου;
- 1 2 3 περισσότερα από 3 κανένα

7) Πόσο συχνά προσφέρετε οι ίδιοι εθελοντικά κοινωνικές υπηρεσίες;

Ποτέ Σπάνια Συχνά Πολύ Συχνά

8) Πόσο συχνά έχετε συμμετάσχει σε κοινωνικές επιχειρηματικές δράσεις (πώληση αντικειμένων που κατασκευάζουν πχ ΑμΕΑ, πώληση ημερολογίων, λαμπάδων κτλ);

Ποτέ Σπάνια Συχνά Πολύ Συχνά

9) Από που πληροφορείστε για την ύπαρξη κοινωνικών επιχειρηματικών ενεργειών του Δήμου;

Νοσοκομείο Καλαμάτας	☐	Τύπος και ΜΜΕ	☐
Φίλοι / γνωστοί	☐	Σχολικό περιβάλλον	☐
Δήμος Καλαμάτας	☐	Διαδίκτυο	☐
Υπηρεσία Υγείας και Πρόνοιας	☐	ΚΕΔΔΥ	☐
Δεν τις γνωρίζω	☐		

10) Να επιλέξετε δυο ως τις βασικότερες κοινωνικές υπηρεσίες που λαμβάνετε οι ίδιοι ή κάποιο μέλος της οικογένειάς σας:

Φυσική αποκατάσταση	☐	Εκπαιδευτική στήριξη	☐
Δημιουργική απασχόληση	☐	Ψυχολογική υποστήριξη	☐
Κοινωνικοποίηση και ένταξη	☐	Δεν λαμβάνω	☐

11) Σε ποιον βαθμό θεωρείτε ότι η δράση κοινωνικής επιχειρηματικότητας του Δήμου έχει βελτιώσει την ποιότητα της καθημερινότητας σας και του λήπτη – μέλους της οικογένειάς σας;

Καθόλου Λίγο Μέτρια Πολύ Απόλυτα

12) Σε ποιον βαθμό θεωρείτε ότι η δράση κοινωνικής επιχειρηματικότητας του Δήμου έχει ευαισθητοποιήσει την τοπική κοινωνία;

Καθόλου Λίγο Μέτρια Πολύ Απόλυτα

13) Πιστεύετε ότι η δράση κοινωνικής επιχειρηματικότητας του Δήμου έχει συντελέσει στην ένταξη των αδύναμων κοινωνικών ομάδων στην τοπική κοινωνία;

Ναι Όχι Ίσως

14) Πόσο θεωρείτε ότι έχει καθιερωθεί η δράση κοινωνικής επιχειρηματικότητας του Δήμου στην συνείδηση και την καθημερινότητα της τοπικής κοινωνίας;

Καθόλου Λίγο Μέτρια Πολύ Απόλυτα

15) Πιστεύετε ότι η δράση κοινωνικής επιχειρηματικότητας του Δήμου υποστηρίζεται επαρκώς από τον κρατικό μηχανισμό;

Ναι Όχι Ίσως

16) Πόσο ικανοποιημένος είστε από την ποιότητα των παρεχόμενων κοινωνικών υπηρεσιών της δράσης κοινωνικής επιχειρηματικότητας του Δήμου;

Καθόλου Λίγο Μέτρια Πολύ Απόλυτα Δεν λαμβάνω

17) Να ιεραρχήσετε τους παράγοντες που πιστεύετε ότι είναι περισσότερο προβληματικοί αναφορικά με την δράση κοινωνικής επιχειρηματικότητας του Δήμου ξεκινώντας από το 1:

Χρηματοδότηση

Έλλειψη προσωπικού

έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού

έλλειψη εθελοντών

υποδομές

οργάνωση

απάθεια τοπικής κοινωνίας